Массе а мехкийн пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕН МИНИСТРИЙ СОВЕТЕН ОРГАН

«СВЕТ» ОРГАН ЧЕЧЕНО-ИНГУШСКОГО ОБКОМА КПСС, ВЕРХОВНОГО СОВЕТА И СОВЕТА МИНИСТРОВ ЧЕЧЕНО-ИНГУШСКОЙ АССР

Газет арадувла 1923 шера дехь ● ЕРА, 5 АПРЕЛЬ, 1979 ШУ. ● № 41 (6017). ● Мах 2 кепиг.

КХОМБАРА ЧОТАГIА

Дизельни доагорахи электроэнергехи кхом беш пайда ийбеш дукха мастераш ба Грознеиски локомотивни депо. Духхьал дIадахача шера 597 тонн дизельни доагори ши миллион гартга киловатт-сахьат электроэнергии кхоьый цар. КIезига яц укх шера хьалхарча кварталe цар кхоьь электроресурсаш а.

Доагори электроэнергии кхоеча дешхий толамаш дахарах депо Сийлен грамоташи кхчан совгIаташи даларца белгалбаьхарех ба машинисташ Босенко Николай, Вартанов Арташес, Семикозов Юрий, Мельников Виктор, Лепешков Георгий, иштта кхыбераш.

Дика къахьегаш я питилетка дизьлагIча шера депо коллектив. Хьнал кхо ди хьалха кхоачаьбай цар моаххьаш дIа-юха кхахьаре цхьоалагIча квартала план. Эксплуатаце цехе социалистически яхье хьалхе лелаеш я пассажиран дIа-юха кхуьйлача локомотивни бригадай хьехамчий Н. П. Лучко кулгалдеча колонна коллектив.

Цу коллективо карара шу доладелча денз 70 тонн дизельни доагори 60 эзар киловатт - сахьат электроэнергии кхоьый. Ерригa скорни пассажирски поездаш цар лаьрхIача расписанегIа лелаю. Колонна хьалхе лелараш яха цIи тешшаме хьаьнкхий машинистий Карпенков Ивана, Селедкинен Бориса, ПотемкингIар Геннадеи Викторен, Мамиташвиле Александра, иштта кхыберий локомотивни бригадаша.

Ремонтни цехий коллективашка хьалхе лелаш ба подъемочни, электромашинни, механически цехий болхлойн специалисташ.

Г. ФЕДОРОВ.

КПСС ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТЕН СССР МИНИСТРИЙ СОВЕТЕН

КПСС Центральни Комитетон СССР Министрий Советон соцам баьб «1979 шера хьувкъам чуэцилга, юртбоахама продукташи доакъари кийчделга Iалашдара а 1979—1980 шера хьайбаш толаме Iаьнгара дахара а кхы тIа де дезача гIулакхий хьакъехьа»

Хьувкъам чуэцилга, юртбоахама продукташ, чIоагIа дика гIожен мошен доакъар кийчделга, хьайбаш толаме Iаьнгара доахилга лерттIа чакхдаккхара КПСС Центральни Комитетон СССР Министрий Советон союзни республикай Компартей ЦК-аш, Министрий Советаш, СССР юрта боахама Министерство, СССР мелиорацен хин боахамен Министерство, СССР «Госкомсельхозтехника», СССР заготовкай Министерство, СССР кхачан промышленноста Министерство, «Центросоюз», парте краевой, областнойи районийн комитеташ, автономни республикай Министрий Советаш, халкъа депутатий моттигашкарча Советий исполкомаш, моттигашкара юртбоахама органаш, колхозий, совхозий, заготовительни организацей кулгалхой декхарийла баьб ялат чуэцара, 1979 шера юртбоахама продукташи доакъари кийчдара, хIаьта иштта 1979—1980 шера хьайбаш толаме Iаьнгара дахара колхозаш, совхозаш, заготовительни организацеш шоай ханнахьа кийчъелга Iалашде. Из даш:

— дIа мел йийна ерригa ялата культураш лораелга Iалашде, хIаьта царех, къаьстта гуранхьа йийнача культурех хьажкIехи, эца боаргIача тайпара пайда эца:

— ялат чуэцачa, силос чуэцачa, коартолаш чуэцачa, свеклаш чуэцачa комбайнашта, ридкови жаткашта, доакъар кийчдеча машинаштеи кхыйолча хьувкъам чуэцачa техникашкен, хIаьта иштта транспортни средствашта, юртбоахама культураш чуэцен доакъараш кийчден дIадоладала шин кIирал хьалхагIа кийча хургйолаш ремонт елга чакхдаккхара эша хоадам боллаш доала гIулакхаш чакхдаха деза. Къаьстта ремонт дика яра къаьстта терлам тIа а бохийташ. Из дара колхозий, совхозий ремонтни мастерской, СССР «Госкомсельхозтехника» предприятей пизалех бизза пайда эцилга Iалашде деза, цар шин сменагIа болх белга вIаштIехьа а даьккха. Нагахьа санна эшаш моттиг хуле ремонтни балхаш дара промышленни предприятей болхлой юкъеоза беза:

— хьувкъам чуэца дIадоладалалехьа СССР «Госкомсельхозтехника» организацешка, колхозашкен совхозашкен эшшача боарамагIа узлаш, агрегаташ, запасной оатхалаш дIа-юхи хувцара фонд вIашагIйоалла, технически гIулакх дара стационарни дIа-юха лелен средствaш кийтье, диспетчерски бувзамо дерттIа болх белга Iалашде, хьайбай помещенешта, доакъара цехашта, складской помещенешта, силоси сенажи чулоаттаечa моттигашта, сушильни пункташта ханнахьа ремонт яра, уж сооруженеш оборудованеш Iалашъяра я де доагIар де деза:

— лакха дикал йола ялат, генараш, бовнбок - бийдал, шекара свеклаш, лен-долгунец, коартолаш, баьцадаараш, доакъар доаккхалга Iалашдара а из продукци чуэцачa, заготовительни пункташкен лоаттаечa моттигашкен дIаккхуьхьача хана ца йоаиpa кийч а яь мероприятеш чакхъяха еза:

— колхозашкен совхозашкен техникех пайда эцара хьалха латта методаш, хьувкъам чуэцара балхаш комплексю вIаштIехьдахара Ставропольски края Ипатовски района, мехка хьалха латтача районийн боахамийн опыт шерра юкъейоаллелга Iалашде деза:

— машинно - тракторни агрегаташа шин сменагIа болх бергболаш боахамаш трактористий - машинист и 2 кадраш кийчъе еза, механизаторий индрай гоязия лакхъелга, балхий дикал лакха а йолаш хьувкъам чуэцача машинех ма-могга дикагIа пайда а эцаш къахьегама овсарле этгара лакхагIа хилийтара тIехьа юрта боахама механизатораштa юкъе шерра социалистически ялъ йоаржае еза;

— хьувкъам чуэцача, юртбоахама продукташи доакъари кийчдеча хана боахамашка боаргIача тайпара вIаштIехьбаккха беза общественни яхача, культурно-бытовойи медицински гIулакх делга:

— оттача хьалашка хьекъа къоастае еза 1979—1980 шера хьайбаш дикагIа Iаьнгара дахара доакъар Iалашдара задамеш, хIара боахамо йол, сенаж, силос, баьца хьоар, гранулированни брикетированни доакъараш кийчдара ялаваш кхоачаши тIеккхоачаши яра, хIаьта иштта кхы тIа а доакъар Iалашдара ерригача торонех пайда эцарех боахамашка доакъарий ресурсех дикагIача тайпара пайда эцарех къаьстта терлам тIа а бохийташ:

— лакха хьувкъам кхебара эшача техникацеи удобренешцеи Iалам а иь доакъара дIайийна культураш тIачIоагIъе еза доакъар доаккхача механизированни бригадаштеи звеньяштеи:

— гIожа доакъар кийчдеш ше а хьайбаш Iа доаккхаргдолча моттигашка хьатIаоза деза, хьайбаш чуэцадy ха хьатIаоттaлехьа доакъар хьайбай фермашка дукхагIча даькъе хьатIаьоза доаккхаргдолаш, хIаьта иштта де мел эшар де деза доакъар цIерах лорадаран лечкъа ца дайтарах:

— 1979 шера 1 ноябрь тIаккхачалехьа Iа даьккха дутача деррига хьайбашта ветеринарни тохкам белгеи хьайбаш цамогаш ца хилийтара ветеринарно-профилактически балхий комплекс елгеи йистедаккха.

Союзни республикай Компартей ЦК, Министрий Советашта, парте краевой, областной, районни комитеташта, автономни республикай Министрий Советашта, халкъа депутатий моттигерча Советий исполкомашта, профсоюзни комсомольски органашта тIадиллад 1979 шера хьувкъам ший ханнахьа толаме чуэцаран хьайбашна Iа даккхийтара кийчо яран тIаберзабаь массово-политически болх боаржабелга. Коммунисташ, моттигерча Советий депутаташ, профсоюзни комсомольски актив, халкъа тIахьоккамхой производства хоадам беча участкашка нийса дIаоттабелгеи цар болх вIаштIехьбоаккхилгеи Iалашде, хьувкъам бизза чуэцилга, сихха дIахьолга, дика чакхбоаккхилга Iалашдеча цар лоархIами бехкокхами яйбе.

Союзни республикай Министрий Советашта, СССР юртара гIишлошъеча Министерствана, СССР Госкомсельхозтехникана, совхозашкен колхозашкен гIишлой-монтажни балхаш деча кхыча министерствашта ведомствашта тIадиллад 1979 шера планагIа хьалхе а болх байта дIаяла а еза хьайбай помещенешна доакъара цехашна сихагIа хьалхьа яхара даиза даргдоацар делга. 1979 шера ноябрь беттал тIехьа ца йоахаш уж болх бе дIаяулга Iалаш а деш. СССР Госкомсельхозтехникон СССР Госснабон Iалашде деза пусковой йолча гIишлошта эша комплексни кхыйолен оборудовани дIайохьийтилга.

СССР Госкомсельхозтехниканен союзни республикай Министрий Советаштен тIадиллад хьайбай боахама техниканен доакъараш чакхдоахачен кийчдечен машинаштен ремонт ярен царна технически гIулакхаш дарен балхаш дукхагIа делга, сельхозтехника районни объединенешка хьайбай фермай машинайн оборудованей узлай, агрегатий, бIарччача комплектай хилаиза яргйоаца обменни фонд хьаелга Iалашделга.

СССР дулхен шурайн Министерствана тIадиллад хьайбаши коа тIера оалхазараши керттерча даькъе хьачулу ха хьатIаккхоачаш дулх чакхдоахача предприятешта ремонт елгеи уж кийчъелгеи 1979 шера 1 августал тIехьагIа доацаш, птицекомбинаташ — 1 июлал тIехьагIа доацаш кийчъелга Iалашделга, уж предприятеш квалифицированни болхлошцеи специалистацеи Iалашъелга, доахан, оалхазараш, кролинкаш дIачуэцаш а чакхйоахаш а мясокомбинаташеи птицекомбинаташеи хаддаиза болх бар вIаштIехьдоаккхилга, хIаьта иштта хьачуйицача хьайбайн оалхазарийн дийна долаш хинна доза хулген гIел ца долийтилген Iалашделга.

Баьцаш дIайийса-ца ерригача майдаш тIарен цонаш тIарен шин ханнахьа доакъараш кийчдар чакхдаккхаиза даргдоацаш хилара партийни, советски, юртбоахама органий, колхозийн совхозийн кулгалхой уйла тIаяхийтей. Доакъара лаьрхIа ма-могга дукхагIа пайда эца беза шекара свеклай, коартола баьцех, баьцадаарий отходех, хIаьта иштта чах, гамех, кхачан промышленностен юкъарча кхачани отходаш. Iан замах даьгIсашка доакъараш кийчдаран страховой кхоачамаш даран де мел доагIар де деза.

Союзни республикай Министрий Советаштен СССР юрта боахама Министерствaнен тIадиллад колхозашка, совхозашка, боахамий юкъарча предприятешна дIаяьха хинна хьайбай фермаш юхаметтаоттaлрах кердаяраш яхкаран оттаь мероприятеш 1979 шера чакхйоахилга.

Союзни республикай Министрий Советашта, СССР юрта боахама Министерствана, СССР заготовкай Министерствана тIадиллад цкъа дIайийча дукхача шерашка тIаюолача баьций, къаьстта люцернан клеверен ги дукхагIа хилийтара де дезар делга, ги леладелга тоадаран белгалдаь ги союза юкъарча фонде дIадалара оттаь задамеш кхоачашъяран. хIаьта иштта предприятей, организацей, учрежденей подсобни юрта боахамаш сортовой гиица, дIайогIача материалаца, фух долча къонача хьайбашца Iалашдарен даиза даргдоацар делга.

Союзни республикай Министрий Советашта тIадиллад боахамаша шоашта бизза кхоачам хургболаш дикагIа дола дIаде фу чутассара, колхозашкен, совхозашкен, пачхьалкхен кхыча боахамашка ялатийн ялата бобови культурайн страховойн переходящи фуи фондаш хьалра, хIаьта иштта пачхьалкхен ресурсашна дIачудала сортовой фу кийчдара план кхоачашъяра тIехьа чIоагIа тIахьожам лоаттaбелга. Ялатийн ялата бобови культурайн ца тоъаши перспективни долча сортий, хьажкIий чоалхане йоацача гибридий беррига хьувкъамах фуи лаьрхIа мара пайда ца эцилга.

СССР Госкомсельхозтехникана, союзни республикай Министрий Советашта тIадиллад «Трансcельхозтехника» транспортни предприятей автоколоннаш 1979 шера хьувкъам чуэца кийчъелга, цхьан автомобила шин водитель хургболаш грузовой автомобилаш Iалаш а еш. Нагахьа санна эшаш хуле уж автоколоннаш ялаташ чуэцен юртбоахама продукташ кийтьеи цхьан союзни республикера кхыча республикe ахийта боькъо еннай. Машиннаькъий Министерства автоколоннаш дIа-юха йигара машиннаькъа платформаш тела еза мукъ дIабIаргабайтача.

СССР юрта боахама Министерствана, СССР Госкомсельхозтехникана, машиннаькъий Министерствана, союзни республикай Министрий Советашца дагаьлча, хьаьттача хьалашка хьежжа ялатий культураш сихагIа чуэцара дукъа боькъо еннай 1979 шера мае — августе ялатийн технически культураш чуэцара комбайнаш, хIаьта иштта кхыйола хIамаш чуэца машинаш хьалхийтера ханаш хуьца а эшаш хуле Казахски ССР-ен РСФСР целинни районашкен ялат чуэцача хана кхыча союзни республикашкара опыт йола комбайнераш ахийта.

СССР Госснабо, хIамаш чуэцен кхыйолен юртбоахама машинаш, автомобилаш, царна запасни оатхалаш, аккумуляторaш, металлопродукцин комплектаци еш йола хIамаши, хьамчатехнически электротехнически хIамаш, оборудовании производстве эша кхыйола материалаши арахецача СССР министерствaштен ведомствaштен тIадиллад 1979 шера уж ханал хьалха арахецилген юртен хини боахама соцамо оттаьча ханашка дIайохьийтилген Iалашде.

Промышленни министерствaштен ведомствaштен кхы тIа а задани оттaьй юрта боахама юртбоахама машинаш, трактораштa, хIамаш чуэцача машинашта, тракторий прицепашта, хиш деттачa техникана запасни оатхалаш, хIаьта иштта доагорасмазочни материалаш хьое а дIаяхьийта и.

Тракторaши юртбоахама машинаши еча министерствана, автомобилаш еча министерствана, хьайбай боахаман доакъараш кийчдаран машинаш еча министерствана, машинаш еча кхыча министерствашта тIадиллад гаранте тIа латтача техникана гIулакх деча опорни пункташен базашен хаддаиза болх белга Iалашделга. Белгалъяь пункташи базаши болх ца беш сецa техника сихха тоаяра эшача запасни оатхалашца, узлашца, агрегаташца Iалашъелга.

Союзни республикай Министрий Советашта, СССР юрта боахама Министерствана, СССР мелиорацен хин боахамен Министерствана, СССР Госкомсельхозтехникана тIадиллад автотракторни парко хаддаиза болх бара эша доагори смазочни материалаши 1979 шера хьувкъам чуэца боалаьуш Iалашъелга, боахамашка мехкдаьттапродуктаех пайда эцаран дIаоттаьь лоаттaлран тIехьа чIоагIа тIахьожам лоаттaбелга, шоаш лаьрхIача мара уж дIа ца ухийтилга, йолаш йолча нормашка хьежжа мара доагори смазочни материалаш дIа а ца ухийташ цар кхоь бар Iалашделга.

Союзни республикай Министрий Советашта, СССР юрта боахама Министерствана, СССР заготовкай Министерствана, СССР Госкомсельхозтехникана тIадиллад ялаташ дIачуйидеча предприятешка деза моакхьаш кхухьа автомобилаши автопоездаши сихагIа оалитеи царна тIера ялат Iодоаккхилгеи, хIаьта иштта машиннаькъа тIара вагонаш шоай ханнахьа ялатех йоттилга а юйоассилга а Iалашдара, ялата дикал ший ханнахьеи нийсеи къоастаергйолаш ялаташ дIачуйидеча предприятей технохимически тIахьожама отделаш эшшача боараме лабораторицца кийчъяра, хIаьта иштта юртбоахама продукташ кхаьщкара, хьаьттаьшка, колхозийн совхозийн складашен хранилищашен кхухьаргйола транспортни бригадаш вIашагIйоххара, колхозашкарен совхозашкарен юртбоахама продукташ пачхьалкхен заготовительни пункташка дIаккхахьа дезагIа дола моакхьаш кхухьача автомобилехи автопоездехи автомобильни отрядаш вIашагIйоххара, ялат пачхьалкхенна дIадалара гIулакха колхозаши совхозаши ялаташ дIачуйидеча предприятешта тIачIоагIъяра хилаиза яргйоаца мероприятеш чакхйоахилга. Теркам тIаберзабаьб ялат дIаувзара графикаш оттаянзен чIоагIъяннзен (дийнахьа а бийсанна а болх бе безаш хилар теркал а деш), районашка, областашка, краяшка, республикашка ялат хьаувкьача кулгалдаран автотранспортах пайда эцилга тоадаран оперативни диспетчерски группаш вIашагIйоххаиза яргца хилара.

Свеклаш дIаюш йолча союзни республикай Министрий Советашта тIадиллад СССР кхачан промышленноста Министерствацеи машиннаькъий Министерствацеи цхьана, шекара свеклаш дIаувзa наькъаш лоацдара колхозашкарен совхозашкарен уж хьаувзаш йоаккха ха кIезигьяра дукъа, машиннаькъий станцешта чIоагIа тIоа гIаулача наькъаштен гартагIа хургйолаш 1979 шера 1 сентябрь хьатIаккхачалехьа кхы тIа а свеклаш дIачуйидергйола пункташ яхкарах доа дош дуьцилгеи къоастаделгеи.

Союзни республикай Министрий Советашта мукъа беннаб чIоагIъяьча перечень тIа белгалъяьккхача министерствaйн ведомствaйн автомобилашкара дIайийккхача, шоай водительски состав а ремонтни средстваш а тIехьа ерригача предприятей, учреждeней, организацей грузовой автомобилаши бортовой автоприцепаши 1979 шерара хьувкъам чуэцача ахийта, дIаухийташ йола автомобилаш автомобильни боахамашта, совхозашта, колхозашта тIачIоагIъяра еорядоеш цу автомобилех автоколоннаш хьаяра а хIаьта иштта уж запасной оатхалашца, ремонтни средствашца, мехкдаьтта продукташца Iалашъяра а порядоке увттае.

Ялаташ кхыйола юртбоахама продукташ хьаувзача грузовой автомобилашца дийнахьа а бийсанна а болх бергбола гIулакх вIаштIехьдаккхаиза даргдоацаш лаьрхIад. Цу гIулакха союзни автономни республикай Министрий Советаш, крайисполкомаши облисполкомаши декхарийла я цхьан автомобила лаьрхIа шин водитель а волаш, нагахьа санна хилаиза да боале, халгьа боахама кхыча доакъошкара водителаш хьатIа а кхувлаш, ялаташ чуэцача болх беш йолча ерригача автомобилашта водительски составаца бизза кхоачам белга Iалашде.

Ялаташ, кхыйола юртбоахама продукташ, силосни сенажни масса хьаувза командировке бахийтача автоколоннай автомобилий водителашта, ремонт еча болхлошта, механикашта, начальникашта, автомобильни боахамий диспетчерашта, хIаьта иштта колхозий а колхозий юкъарча предприятей а организацей а автомобилий водителашта командировке болаш цар мел йоаккхача хана цар юкъерча алапех 75 процент цхьабаккъда, керттера болх беча моттигерча тарифни ставкал лохагIа доацаш, телга оттадаьд. Из ахча предприятешa, учреждeнешa, организацешa дIател цу болхлошa керттера болх беча шоай средствай чотах, хIаьта колхозашкарен колхозий юкъарча предприятешкарен организацешкарен командировке бахийтача водителашта — водителаш дIакхаьчача союзни республика бюджетера, организацешнен боахамашкей хьувкъам чуэцаш цар болх беча моттиге. Цунца дувзаденна суточни командировочнеши телац командировке бохийтача болхлошта.

1979 шера хьадаьнна ялаташи кхыйола юртбоахама продукташи хьаувзаш деза моакхьаш кхухьача автомобилаш тIен прицепаш тIехьа йолча автомобилаш тIен (автопоездаш тIа) болх беча водителашта тарифни ставках 25 процента боараме кхы тIа а преми телга оттадаьд. хIара смене баьча балхах хьахиннарашка хьежжа, нагахьа санна оттаьча балха хана чухь смении задани кхоачашъяьяле.

Балха нормаш тIехкхоачашъярах автомобилий водителашта преми телара хьалхагIа де лаьрхIарел совгIа союзни республикай Министрий Советашта мукъа беннаб комбайнаш тIара а заготовительни пункташка а ялатий шекара свеклаши дIаувзаши сменагIа (цхьан автомобила тIа шин водитель а волаш) болх беча автомобилий водителашта 1979 шера кхы тIа а, деннен бийсаннен 20 сахьатал кIезигагIа йоацача хана автомобилаша хаддаиза болх белга Iалашдарах, тарифни ставках 20 процент преми тела, хIаьта СибарегIен, Урала, Лохерчен Юкъерчен Волга районашкен Казахски ССР целинни районашкен ялат хьаозара болх беча водителашта тарифни ставках 40 процента боараме преми телга. Деннен бийсаннен баьча балхах хьахиннарашка хьежжа тел премеш. нагахьа санна деннен бийсаннен лаьрхIа хинна задани кхоачаш а яьяле, хьатIадоагIача деннен бийсаннен болх бара вIаштIехьа йолаш автомобиль дIа а еннале. Укх соцам тIа оттаь премеш водителашта дIател уж командировке баьхкача предприятешен организацешен.

Совхозийн пачхьалкхен кхыча юртбоахама предприятейн трактористашта-машинисташта, хIаьта иштта хьувкъам чуэца командировке бахийтача, ялатийн ялата-бобови культурай, цкъа дIайийча дукхача шерашка тIаювлача баьций, лена-долгунца, силосни доакъарен культурай семенникаш чуэцача метте комбайнаш тIен хьувкъам чуэцача кхыча агрегаташ тIен болх беча трактористашта-машинисташта а кхыча механизаторашта а 2 центнергара 4 центнерга кхаччалца (мах боацаш) ялат тела лаьрхIад боахамe оттаь сезонни норма кхоачашъярах, нагахьа санна хьувкъам дикен ца бойташ чуйицабале.

Комбайнови кхыйолча ялат чуэцача агрегатийн кхыча болхлошта ялат тела лаьрхIад: комбайна тIа болх беча тракториста-машиниста луча ялатах 80 процент боарам болаш трактора тIа болх беча тракториста-машиниста, хIаранена 70 процент луш комбайна тIа болх беча тракториста машиниста гIончанеи автомобила водителаи, 50 процент боарам болаш ялат чуэцачa агрегата гIулакх деча мастера-наладчика. ХIаьта нагахьа санна трактористий-машинистий а кхыча болхлой а безам хуле царна натуральни луш дар закупочни махьах царна луча ялата махьа боарам болаш ахчаца дIадала а йиш я.

Ялат хьекха касарех Iодуллача жаткаш тIа болх беча трактористашта-машинисташта цхьатарра хIара культура чуэца йолаьча хьалхарча 7 дийнахьа СибарегIен, Урала, Гаьнарча Малхбоален, Казахстана целинни районий боахамашка хIаьта вокх районашка хьалхарча 5 дийнахьа хьувкъамга а ялат чуэцара хьалашка а хьежжа 0,5 килограммaга кхоачаш, горох хьокхача хана 1,5 килограммага кхоачаш ялат тела лаьрхIад хIара чуйицача гектарах. Совхозашен кхыча пачхьалкхен боахамашен белгалдаьча боарамех ялат дIателара нормаши порядоки союзни республикай Министрий Советаша уиттаю.

Совхозийн юртбоахама кхыча предприятейн директораштa мукъа беннаб хьувкъамах 10 процентaга кхаччалца коартолаш, баьцадаараш, сом, комсаш, комараш, харбазаш шатаaш совхозашка хадданза бох беча болхлошка, хIаьта иштта уж культураш чуэцара юкъе эзача болхлошна алапе чотагIа йоха продукташ яхарга дIабодача махьах, баьда роаничи махьел тIех боацаш.

Колхозашта могаьй укх соцам тIа совхозийн кхыча пачхьалкхен юртбоахама предприятейн болхлошта оттаь поощренеш.

Лоацача ханен ца бойташ хьувкъам чуэцара уборочно-транспортни комплексай болхлой материальни безам совбаккхар дукъа союзни республикай Министрий Советашта мукъа беннаб СССР юрта боахама Министерствацa дагa а ювлаш опыта хьисапе 1979 шера совхозашкен кхыча пачхьалкхен юртбоахама предприятешкен комбайнаш тIа е кхыча хьувкъам чуэцача агрегаташ тIа болх беча трактористий-машинистий юкъера лаьрхIача фактически алапега хьежжа комплексай болхлошта къахьегамах доагIар юкъедоаладе (классностах тIаккхетар ца лоархIаш). Мастерий-наладчикий, хьувкъам чуэцача агрегаташта технически гIулакх деча болхлошта, комплекса юкъе а боагIаш кхыча балхаш тIарча трактористашта-машинисташта алапе боарам оттабу хьувкъам чуэцача агрегаташ тIа болх беча трактористий - машинистий юкъера лаьрхIача хулата алапех процентацa, цу болхлошта оттаьча тарифни ставкаштен хьувкъам чуэцача агрегата тIа болх беча тракториста-машиниста тарифни ставканен юкъерча соотношенета хьежжа. Хьувкъам чуэцача агрегаташта гIулакх деча автомобилий водителашта къахьегамах дIалуш дар хьувкъам чуэцача агрегата тIа болх беча трактористий - машинистий юкъера лаьрхIача долча алапех 80 процент боарам болаш, комплексай начальникашта луш дар 120 процент, цар гIончашта — 80—100 процент боарам болаш хила деза.

Белгалъяьча порядкагIа уборочно-транспортни комплексай болхлошта къахьегамах доагIар дIатергда балха дикал лакха хилча, хIаьта иштта комплекса беррига болхлой деррига алапи чуйцача продукцие единицана лаьрхIача йолаш йолча условейх дIадала дезача къахьегамах доагIача дерригача алапеца нийсдича из сов доалаш деце.

Союзни республикай Министрий Советашта боькъо еннай 1979 шера, юкъеозаза ца боалача дана, республикай, краий, областий чурча ресурсай чотагIа боахамий кулгалхошца дага а ювлаш юртбоахама балхаштен ялат дIачуйидеча предприятешка болх бен къахьега могаш бола городашкара, болхлой посёлкашкара, юрташкара баха мах юкъеоза.

1979 шера юртбоахама балхаштен ялат дIачуйидеча предприятешка болх бен юкъеозача болхлоштен гIулакхерча нахех юкъера лаьрхIача шоаш болх беча керттерча моттигашкара цар йидеча алапех 50 процент царна дусаргдолаш оттадаьд. Из ахча болхлошен гIулакхерча нахен болх беча предприятешен организацешен шоай средствaех дIатела деза. Цунца дувзаденна юртбоахама балхаштен ялат дIачуйидеча предприятешка болх бен юкъеозача болхлоштен гIулакхерча нахах суточни квартирни телац.

Союзни республикай Министрий Советашта мукъа беннаб 1979 шера колхозашкен совхозашкен ялат чуэцача болх бе кхыча республикашка, краяшка, областашка болхача трактористашта-машинисташтен кхыча механизаторашта ханна болх бе болхача уж дIаболхаши юха цIабоагIаши наькъагIа доадар дIадала а наькъа болхача ханен совхозе е колхозе уж дIаккхачачул тIехьагIа хьалхарча кхаь дийнахьен юкъера лаьрхIа царна доагIа алапи дала а. Совхозашка цу механизатораштa къахьегамах доагIар дIалу цу совхозашка лелаш йолча нормашкеи расценкашкеи хьежжа.

Оттадаь да цу болхлошта цар керттера болх беча моттиге юкъерча алапех 75 процент луга. Белгалдаь ахчаш тел механизаторашa керттера болх беча предприятешен организацешен шоай средствай чотах, хIаьта колхозашкара командировке хьожабаьча механизатораштa — механизатораш хьожабаьча союзни республика бюджета чотах ялаташ чуэцаш цар болх беча боахамашка. Цунца дувзаденна командировке бахийтача механизаторашта суточни квартирни лац.

Колхозашта могадаь командировке бахийтача механизатораштa цар къахьегамах лур совхозашка йолча нормаехи расценкаехи телинга.

Колхозашкара командировке бахийтача механизаторашта алапена тIатох специальностах болх бара стажах цар керттера болх беча луш хиннар миссел ахча. Белгалдаь ахча лу ялаташ чуэца командировке механизатораш хьабаьхкача боахамаша.

Колхозашта могадаьд кхыча боахамашка хьувкъам чуэца хьожабаьча трактористий-машинистийи автомобилий водителийн балха ха хIара шера мах телаш йолча отпуске вахара боькъо луш дола къахьегаме дакъа лацара минимум кхоачашъяра дIалархIа.

Союзни республикай Министрий Советашта боькъо еннай укх соцам тIа оттаь къахьегамах мах теларен дIаюха вахарах дIадодачуни порядок мехка кхыча районашка гIожа доакъараш кийчде ухача совхозийн пачхьалкхен кхыча предприятейн трактористашта - машинисташтен автомобилий водителаштен иштта хилийта.

Союзни республикай Министрий Советашта тIадиллад хьауха болхлой дIанийсбелга, царна культурно-бытовойи медицински гIулакх делга, хIаьта иштта къахьегам лорабара порядок чIоагIа а лелаеш хьувкъам чуэцача белгалбаьча болхлоех дикагIа пайда эцар Iалашделга.

Союзни республикай Министрий Советашта боькъо еннай ялаташи ялата бобови культураши, силоса хьажкIаш, генараш, коартолаш, баьций ги чуэцача трактористашта-машинисташта мах теларах хьалхагIа КПСС ЦК, СССР Министрий Совето, ВЦСПС-о баьча соцамо малхара 1979 шера совхозашка хьувкъам массови чуэцача хьалхарча деношка (баьцда, 10 денал дукхагIа доацаш) маточни шекара свекла, свеклай ги чуэцача трактористий-машинистий къахьегамах лакхъяьча расценкеш мах тела.

РСФСР Министрий Советаи Казахски ССР Министрий Советаи боькъо еннай РСФСР-и Казахски ССР-и целинни районашка хьувкъам чуэца баьхкача, цу районашка комбайнаш тIа бадна сезонни нормаш кхоачашъяьча трактористашта-машинисташтен трактористий-машинистий гIончаштен йара ахча хьа а эцаш пачхьалкхен закупочни махьех 10 центнерга кхоачаш ялат доха, хIаьта сезонни нормаш кхоачаш ца лаьрашка кIезигагIа ялат доккха колхозашта, совхозашта, пачхьалкхен кхыча юртбоахама предприятешта боькъо яла.

СССР заготовкай Министерствана боькъо еннай 1979 шера, цкъа, РСФСР-и Казахски СССР-и целинни районашка хьувкъам чуэца баьхкача трактористашкара-машинисташкара, трактористий-машинистий гIончашкара, автомобилий водителашкара цар даьхка ялат станцешкарчеи пристанашкарчеи ялат дIачуйидеча предприятешка 14 центнерга кхаччалца, хIаьта кхыча районашка баьхкарашкара — 4 центнерга кхаччалца хIаранегара ялат дIачуэца 1979 шера хьувкъам чуэцаш цар даьхкача ялатах йола боахамгара справка хилча, иззал ялат уж массаза а бахача моттигашка царна дIа а луш.

Союзни республикай Министрий Советашта боькъо еннай 1979 шера колхозашкен совхозашкен балхаш эгтара халагIа долча хана промышленни предприятешкара, транспортни кхычен предприятешкара, учрежденешкарей организацешкарей трактористаш-машинисташ кхыбола механизатораш, автомобилий водителаш царна оттаь планови заданеш кхоачашъяра новкъарле а ца еш, юкъеоза.

Къахьегамен социальни дешайн СССР Пачхьалкхен комитета ВЦСПС-аца цхьана тIадиллад 1978 шера хиина хьалаш а долаш 1979 шера колхозашкен совхозашкен балха командировке бахийтача трактористашта-машинисташта, кхыбола механизатораштa, автомобилий водителашта къахьегамах мах мишта тела беза дIаалар.

Совхозийн пачхьалкхен кхыча юртбоахама предприятейн директораштa боькъо еннай 1979 шера йол, ча чуэцача, силос, сенаж кийчъеча, баьца хьоар доаккхача болх беча наха кхы тIа а мах балара хьисапе (мах боацаш) е планагIа доаккхачун боараме шоай доалахьа хьайбаш долча совхозашкен кхыча юртбоахама предприятешкен массаза балха болчарна яьккхача аьлахи силосахи 10 процент яла, ча — 20 процент дала.

Совхозий, хьунбоахама предприятей, пачхьалкхен кхыча юртбоахама предприятей директораштa боькъо еннай трактораштен машинаштен болх бе пайдана доацача лаьтташ тIа кулг кара мангал хьокхаш яьккхача аьлах 50 процент яр (мах боацаш) яла. Мах боацаш дIалуш йола йол хьокхаш болх барах ахча лац.

([illegible] 2-чу агIо тIа).

КПСС ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТЕН СССР МИНИСТРИЙ СОВЕТЕН

(Чаккхе. Доладалар 1-чу оагIо тIа).

Совхозийн пачхьалкхен кхыча предприятейн болхлошта лаьрхIа йола поощрени уж тайпаш колхозашка а юкъедоаладе могаду.

Союзни республикай Министрий Советашта бокъо енай совхозаштен пачхьалкхен кхыча юртбоахама предприятештен мукъа бала а колхозашта могаде а 1979 шера бIаьстя эзбь оахача трактористашта - машинисташта закупочни махках ялат дохнилга.

Ялат дIачуэцара ханаш лоацъяра РСФСР Министрий Советан Казахски ССР Министрий Советан бокъо екнай ялат хьадоладелча денз 1979 шера 1 декабрь хьатIаккхачалца целинии лаьттай районашкарча ялат дIанийдеча пунктаашка ялат тIадоттачен Iодоассадечен къахьегача болхлошта-грузчикашта, нагахьа санна цар деш норманаш кхоачашйой, 50 процент лакхагIа йолча расценках мах тела.

Машинаькъа Министерствана тIадиллад:

— РСФСР, Украински Казахски ССР-ашка автоколоннаш дIашагIъехкача пунктаашка заводашкара-поставщикашкара хьайоагIа автомобилаш дIакхухьилга, хIаьта иштта уж лоаш массаза болх бергболча моттигашка машинаькъа транспортаца (оперативни эшелонаща) юхаккхалилга, автоколоннана цхьаьца пассажирски вагон а луш;

— 1977 шера июне-августе «Ростсельмаш» производственни объединенена, Красноярски, Таганрогски, Тульски комбайнови заводашта, хIаьта иштта Воронежзерномаша, жаткашта йолча Бердянски производственни объединенена дIабахьа мухь махиллиге а машинаькъа вагонаш телилга;

— 1979 шера РСФСР къуабехьен районашкара, Украински ССР-ера, Узбекски ССР-ера, Грузински ССР-ера, Туркменски ССР-ера, Таджикски ССР-ера, Азербайджански ССР-ера, Молдавски ССР-ера, Армянски ССР-ера, Казахски ССР-ера соми баьцдаараши тIадола вагонаш кхоачаe езача сихагIа дIакхоачалр Iалашделга. Нийъ бара графикаца юкъедахьа деза из продукци дIакхухьа сиха лола специализированни поездаш хулга.

— харбазаши пасташи тIайоттара заготовительни организацей плайашка а хIаьта иштта из продукци тIайотта йолалале лхи ди хьалхагIа телаш йолча заявкашка а хьежна вагонаш йоалаийтара:

— социо белгальыча хасанашка пунктаашкен 1979 шера юрта боахама автомобильни бензини дизельни доагори тIеоваре гIулакх Iалащделга;

— кхыча республикашка, областашка кхайдаь гIоза доаньарaш 1979 шера 1 октябре денз 1980 шера 1 мае кхачалца, болаш йолча тарифаца нийсйича 50 процент лохьаьча тарифагIа, вагонашта бизза мухь тIа ца боттарах, нагахьа санна кепатехача гIоважа доакъарий объемага дилача уж йизза еттаяс, гIодаш ца а доахаш, союзни республикай Министрий Советий заявкаегIа колхозашта, совхозашта, юртбоахама кхыча предприятешта кхухьилга.

РСФСР машинаькъий Министерствана, долхача хинний флота Министерствана, форди флота Министерствана тIадиллад дIаде фу, автомобилаш, трактораш, прицепаш, юртбоахама машинаш, оборудовани, запасной оатхалаш, автомобильни шинаш, металлопрокат, хьун гIишлой материалаши, мехидаьтта продукташ, минеральни удобренеш, ядохимикаташ, хьайбашта дехка тух, кхыйола материалаш тIайоттара эгара хьалхарча аргIанна вагонаш, кемаш, йоттIейнераш тента Iалашдар а хьункъам чуэцилга Iалашдара юрта боахамаи элеватораш, комбикормови предприятеш, хьаьраш, ялата кхыйола юртбоахама продукташи кийтъелтеи кхоай меттехулийтилгея Iалащдарца кхзаеина объекташ хьальяра ялаташ дIачуийдеча предприятештен дохьийта моккьаш а хIаьта иштта фосфатни удобренеш хьаеча предприятей апатитови концентрат а тIайолаш дIахьожаь поездаш кемаши машинаькъашнеи хий наькъашнеи гIодла дIаахийтара тIахьожам оттабар а. Нагахьа санна планал совгIа моккьаш дIа-юха кхахьаза даргдоацаш моттиг нийслойя, уж моккьаш дIадахьийтара министерстваштен ведомстваштен дага а дахна вагонаш, кемаш, контейнераш лулта Iалащделга.

Союзни республикай Министрий Советашта, СССР министерстваштен ведомстваштен тIадиллад юртбоахама лаьркIа моккьаши юртбоахама продукци тIайола вагонаш Iойоассаелта сихдара эшаш йола мероприятеш кийтъелтей чакхйоахийтен. СССР Госбанка тIадиллад, нагахьа санна даланза даргдоацаш моттиг нийсъелча, хьункъам чуэцача техникан боагIа мах дIатаххара, элеваторш доккьаду пункташ, тIера дIакъайла хьатташи ялатахранилищаши, хIаьта иштта технически гIулакх ду станцеши пункташи хьалъяргея царна реконструкци ергея дIадахийтара къаьст-къаьстача колхозашта, совхозашта, юртбоахама кхыча предприятешта йIаьхха ха а йаха кредиташ телга.

Союзни республикай Министрий Советашта мукъа бениаб, нагахьа санна ахийтаза ца боале, лаккхерча дешара заведенешкара (юкъхьацарчен чакхйоалачен курсашкара дIаийнахача) студенташ дагьерча специальни дешара заведеней лакхерча курсашкара (чакхйоалача курсашкара дIаийнахача) дешархой а хIаьта иштта профессионально-технически училищашкара (юкъерча профтехучилищашкара дIаийнахача) дешархой а 1979 шера юртбоахама балхаш де ахийта. Цу дешара заведенешка деша багIараш цхьанкха дича а бахийтаза ца боале цхьан беттал совгIа йоаяча хана юртбоахама балхаш де бохийтаргболаш.

Союзни республикай Компартей ЦК-ашта, парте крайкомашта, обкомашта, райкомашта, промышленни предприятей партийни организацешта тIадиллад хьункъам чуэцача техникан, элеваторашта, ялатасиладашта ремонт яра, 1979 шера хьункъам чуэцара кийчо яраш чуэцараи, юртбоахама продукташи доакъарашн кийчдеча, хIаьта иштта хьайбай боахамерча помещенешта, доакъара цехийн доакъара кухнейн оборудованеца ремонт яра, фермашкарча хьача балхашта механизаци яра промышленни предприятей оагIонгахьара шефство делаяра кепе колхозашта, совхозашта, ялат чакхдоахача предприятешта новкъосташ делга.

Союзни республикай Министрий Советашта, СССР юрта боахама Министерствана, СССР мелиорацей хий боахамей Министерствана, СССР заготовкай Министерствана, СССР «Госкомсельхозтехника» тIадиллад 1979 шера хьункъам чуэцара хьоваеш йолча материальни ресурсей тIоагIа кхом белгIа Iалащдар.

Юрта боахама материально-технически средстваш арахецаран лоттаймаш оттаяь заданеш кхоачашъяра СССР министраши ведомствай кулгалхойн шо-шоаш жоп дала дезаш ба.

Соцам тIа белгальяь заданеш кхоачашъяра тIахьожам доттабелга СССР халкъа тIахьожама Комитета тIадиллад.

КПСС ЦК-ан СССР Министрий Советен соцам тIа белгалдаь да 1979 шера хьункъам чуэцеи юртбоахама продукташ доакъаре кийчден ший ханнаьха кийчо яра, из дика вIаштIехьдаккхара, 1979/80 шера хьайбаш толаме Iангара доахилга чакхдаккхара эша кхыдола тIулакхаш а.

* * *

КПСС Центральни Комитетон СССР Министрий Советон дIакхайкадаьд партийни, советски, юртбоахами, профсоюзни, комсомольски организацешка, колхозашен, совхозашен, промышленни транспортни организацешка, КПСС ЦК июльски ноябрьски (1978 ш.) Пленумий решенеш кулге а луцаш деррига низаш юрта боахам дIахо дегIабоалабара декхараш толаме кхоачашдара тIаберзабергхиларахи ший ханнахьен ца бойташ хьункъам чуэцилга, мел эша доакъар кийчделга, 1979 шера пачхьалкхенга ялат, кхыйола юртбоахама продукташ йоккхара планаш кхоачаши тIеххоачашн елга, 1979/80 шера хьайбаш толаме Iангара доахилга Iалашдара де доагIар деpгхиларахи шоаш тийша хилар.

КОМСОМОЛЬСКИ ДЕНАЛЦА

Вай республике йоккхагIйола гIишло — ЭЛОУ-АВТ хьалъеча къахьегаш дукха нагирхой ба. ГIишлош хьалъеча нагирхой массаза а кхиаб хьинаре къахьегаш. Фу хила йиш я иэз бола промышленни объекташ, нах чубеха цIеноеш хьалдерал безамегIа, нагирхой денал дицагIа гойташ.

Иштта хеташ я вай республике йовзаш йолча Батаев Израила бригаде болх беш йола къона бетонщица Х. Вакараева а.

ХIара бетта, хIара шера лакха хьинхамаш а доахаш хьайоагIа из барт тайна коллектив. Коллективо доалача толамех дикха дикъа доалл къонача болхлой. Къахьегама тIера болаш, дог айденна, шоашта хьалхашка яьтта декхараш дика кхетадеш болх беш ба нагирхой.

Коллективе да а доагIаш сай ду Х. Вакараевай. Ше бригаде кхачача хьалхарча дийнахьа дикха балха тIехьа ца юсаш, дикал лакха йолаш, шийн производственни планаш кхоачаши тIехкхоачашн еш хьайоагIа къона болхло. ХIаьта ала дезаш да бетонщица професси аттагIарех йоацилга. Укхаза эш иза, цул совгIа ше хьатIаийцача гIулакха мел хала дале а тIехьашка ца йовлаш, хьалоиаш эшаеш къахьега.

Уж самалаш йоахкаш я Хьаьи. ХIара денна къонача бетонщицас 135—140 процент кхоачашъю шийн норма. Из тIахьожаш йоле механизмаш ала хIамь доацаш массела дика болх беш я.

Саго болх беш йола моттиг смена йистеяьнча цIена хила еза. Из балха эстетика я. Хьье болх бу моттиг массаза а цIена, лостам болаш я.

— Айса дийна моттиг хоральй соиа, — яхаш дуьц Вакараевас. — ГIишлошъерий професси — из сона дета деза гIулакх да. Ас вIалла а хувцаргбац сай болх.

Цхьаболчарна хета мег: «Соц хьалха дойхаорI цо из къамаьл, вIаштIехь д а р г д и йхьогI цун цу втта боацача балха массела хила», аьнна. Сона хетачох, цо шийн дош дохоргдац. Хьье гIишлонхо хила цIенхашта лаьрхIад. Из шийн балха тIера хилар хьахьоих хIаизалца Вакараевас баьча балхо.

Арахеца механдаьтта продукци дика йолаш Н. Анисимова цIерагIа йола «ЛЧ» яха установка хьалъеча дина дакъа лоацаш яр хьинар дола бетонщица. Иштта дакъа лаьцар Хьее А. Шерипова цIерагIча заводе «БОВ» яха очистительни гIирс хьалбеча а.

Ше дIахьожаьча моллагIча балха комсомольски деналца нормаш кхоачаш а тIехкхоачаш а еш къахьег Хьее. Цо йоах:

— Укх коллективо аз болх бу пхелагIа шу да. Укхаза мел вар тхоайла доаьш а дукха дезаш а да тхо.

— ХIаьта хьай ноккъостий хьона безе, цар Iа сий дой, миштa бергба болх во? ЦаI — массанена тIехьа, массене а цхьаннена тIехьа» яха девиз а йолаш бу оаха болх.

Укх шера хьалъяь а аьнна эксплуатаце дIаллa езаш я «ЭЛОУ-АВТ». Тха бригада членаш шоашта мамотта къахьегаш ба из шийн ханнахьа яь лаьнкхара.

Лакха балха темпаш а йолаш накъадолх тхо Ерригсоюзни коммунистически субботника. Цу дийнахьа къаьстта дика болх бе лерхI оаха.

Х. БАУДИНОВ.

СОВЕТСКИ ПРАВИТЕЛЬСТВА ЗАЯВЛЕНИ

1979 шера 3 апреле КНР правительствас хьахкайкадаьд, шина а оагIон барт вIашагIкхете дIахо а дIаьхдойаш йолча Договора тIа белгалдаькхка, 1980 шера апреле шийн ткъаь итт шерара ха чакхйоалаш дола Советски Союзан Китайски Халкъа Республикаген юкъе 1950 шера доттагIлен, цхьоагIон, вIаши гIо дара хьакъехьа тIанийца хиина Договор ше дIахо дIаьхде безам боацаш хилар. Из шийн моастагIлаи аьпи бакъе гIерташ китайски оагIоно гIожаьа тайпара доецараш дуьцаш хиларо дIадех бокъонна долаш долча хьалах дагадохийтилга.

СССР-ан КНР-ан юкъерча доттагIлен, цхьоагIон, вIаши гIо дара хьакъехьарча Договора кулгаш яздаьдар революционни кирагIаьнимараш лорадараш цуьна хьалхашка отта экономически а культурни а декхараш къоастадарах китайски халкъа новкъостали оагIувь хьаллоацаяген геттара чIоагIа эшана хана.

Шийн интернациональни декхара тешаме а йолаш, Договора тIара хьадоагIа декхараш цIена кхоачаш а деш, СССР юкхьанца денз дуьнен арена чIоатIех деррагIон лорадора КНР хьалташ, къонача халкъа республикана чIоагIа новкъостал дора империалистически кизаш цун гIулакхашта чугIертилга юхатохара. Цо декхарах КНР-е ахийтача советски тIема соединенеша моастагIчун аннацех мохи тешшаме лорабир. 1950 шера советско - китайски Договор керттерча лоархIаме хилар 1950—1953 шш. Кореи тIом болча хана КНР-а дукьала гуччахьара империалистически агресси ца хилийтара а, хIаьта иштта 1958 шера «Тайваньски кризис» оалаш яр хилнача хана а.

Китайски Халкъа Республика индустре керда доакъош хьадеча а къьаиачарна реконструкци еча а, пайдана оахналаш хьадохача а царна разработка еча а, Iалмаи культуран даькъера бувзамаш дегIакхувлача а, дукха кхыдола хIамаш деча а гIо дар — из дар 1950 шерарча Договора положенеш кхоачашъяра, хIаьта цун ларда тIа СССР-ан КНР-ан юкъе дукхкача доакъошка вIаши цхьана гIуланхаш леладара хьакъехьа тIанийцача соглашенеех хьахиннар. Деррагача дуьненна а ховш да из. Из деррига а китайски оагIоно чIоагIа баркал оалаш а лакха мах беш а дар.

1950 шерара Договор дIахоададу аьнна хьахкайна а даь, Пекино ше цхьание дIайолаь хIаизара аяи, Советски Союзаца лерттIа пачхьалкхенашта юкъера гIулакхаш лeладара тIехьа я ше, яхаш дукихазо аьча декларацеща цхьанккха дича а тарлуш яц.

Ния юкъа ца боалабарах договор де аьина 1971 шера Советски Союзо еша предложени, хIаьта 1973 шера вIаши тIа ца латарах долча договора кулгаш ядде аьина цо еша предложени тIа ца эцаш китайски правительства хьалхадохар уж договораш эшаш дац. СССР-ан КНР-енен юкъе доттагIалах, бартах, вIаши гIо дарах дола Договор долаш да а яхаш. ХIаьта хIанз китайски инициативагIа дIадоалаш да белгалдаь договор а. Цу деррагча а китайски кулгалхоша леладета кхача гIуланхех дIатехача къаьгта хьахойт советско - китайски отношенеш дIахо а чоалхане яха а йохае а гIерташ лаьрххIа дIахьош бола никъ из хилар.

* * *

СССР-ан КНР-енен юкъерча доттагIалах, бартах, вIаши гIо дарах долча Договорацара Пекина отношенеш хувцаллар — из дааза къоабалдаргарен хьинаре цох пайда эцаргарен договор дIахо ца леладарга кхачар — айхха дувзаденна да китайски кулгалхой политически никъ хувцабалацца. Из деррагIа тIа-тIа дукхагIа келипходержавни, гегемонистски гIулакхаш чакхдаха гIертарца, кхача мехкеяш хьалкъехи дош ца хетарца, машари дуьнен халкъашта юкъера кхерамален чIоагIъярга дуташ мел долчунца, дуьнена доал дара йолча цар планашта дукхьала долчунца моастагIал хиларца айхха дувзадалар белгалдувл Пекина доал деча гIозарий политика мел авантюристически а хинна дIаяттай, социализма хьашташ а дедка уж мел сий довцача хьаьчаб хьахьехар Вьетнама Социалистически Республикана дукьала Китая эхь доаца агресси яра.

Советски Союзах аьлча, КНР-арча доттагIалах, бартах, вIаши гIо дарах долча Договорацa цун отношени массазза а къаьгта къагуши деррагIа делаеши хиннай. Из хьадоагIа ше деча договорашцарей тIанийцача декхарашцарей цун гIуланхаш принципиальни хиларгара, цо уж кхоачамдеш хиларгара.

1950 шерарча Советско-Китайски договора низ цох хьехулари сенах латтар аьлча, из латтар, сийлахь-доккха шин халкъа машари доттагIали леладеш даха чIоагIа лоIам болаш хиларах. ХIаьта шоно хила йиш яц из договор дIададаккхара анцa Пекино китайски халкъа лоIаман хьашташтен дукхьала йолаш аьлга.

Советски Союзе хуъца ца луш дувса да китайски халкъ, цун истори культурен чIоагIа лоархIаш хилар. Долаш дац дIанъастара дола объективни [illegible] вай шин мехка халкъашна вIаши дукхьала къувсаре хIаьта а. Советско - китайски доттагIала дукхьаларчар моллагIа а де гIертарашна, шин мехка юкъе вежарашка вIаши цхьана гIуланхаш леладаьча шерашка хьагуадаь мел дола дикадар халкъа дицдалийта, Советски Союзен Китайн халкъашта юкъе моастагIала пен хьадбе гIерташ мел деча уж кхача гIертачунга кхоачаберггбац уж.

СССР-ан КНР-енен юкъера доттагIалах, бартах, вIаши гIо дарах дола Договор дIададаккхарах бола берригa бехкенкхам китайски оагIонна тIабужилга дIакхайкаду советски оагIоно. Советски Союзо, кхетадеш ма-хиллара, е йоагIа выводаш ергья китайски оагIоно [illegible] белгалдаьча гIуланхех.

СОВЕТСКО-КИТАЙСКИ ДОГОВОР ДIАДАККХАРА ХЬАКЪЕХЬАРА КНР ПРАВИТЕЛЬСТВА РЕШЕНИ

ПЕКИН, 4 апрель. (ТАСС). Синьхуа агентства хоам ма-барра, пекински кулгалхоша решени тIанийцай Советски Союзаи Китайски Халкъа Республикаген юкъера доттагIаен, барта, вIаши гIо даса хьакъехьара договор дIахо дIаьх цо дарах, решта аьлча, из дIададаккхарах йола решени.

Цу договора кулгаш яздаьдар Москве 1950 шера 14 феврале.

План — ханал хьалха

Наха эшаш наха хоттаеш продукт я генарий даьтта. ХIаьта цунца вай республика зеттел, мехка тайп-тайпара мийнгаш а Iалагьи даьтта - хьоанала промышленноста. Къилбаседа-Кавказски объединенена чуйоагIача Грозненски маслобойни заводо доахкхача даьттаца. Цул совгIа, Нохч-ГIалгIайчене доакхка генарий даьтта доаза арадьярча мехкашка а дIакхухьийт.

Массехк шу да республике дикагIъярех вай йола из завод дерригача технико-экономически хьокхамашта шера планаш кхоачашъеш хьайоагIа. ХIаьта укх шера а яц из ледара. Хьалхарча квартала план продукци арахецара 29 марта кхоачаш я еш, планал совгIа 50 эзар сома мехьа 70 тонн генарий даьтта даьккхад коллективо. ТIаккха, мехьалъьяккха продукци кхы а дукхагIа я. Шоай продукци мехьалъяккхара цхьоалагIча квартала план заводхоша 26 марта кхоачашйир. Иштта ханал тоьал хьалха кхоачашйир март бетта план а.

Плаиаш кхоачашйича доалаш дац болхлочун декхар, ше хьадер цIена, дика де декхарийла ва хIаравар. Цу хьакъехьа къамаьл деча заводa директора Богатырев Махьмада Тухана йоах: «Тха заводера берригa болхлой производствах дог лазаш, со декхарийла мича ер де аьлча доацаш, ледара йола моттиг дIайоакхаш, ма-хулла ше хьадеш цар дикагIа де, шоай бехктонкам кхетабе гIерташ ва».

Арахецача продукце дукхали цун дикали вIаши юкъаенна я. Заводо арахецача продукце дикал цуьна тIахьача бийдалах тийша я.

Генарий сортага хьекка хул хьадоаккха даьтта а. Бакъда, коллективо шийна доагIача даьтъа даьтта цIенагIа, дикагIа хилийтара шоай хур ду, цу гIулакхах цар дика ха а йоал.

Завода балха шерра юкъе хьош я продукце дикала управлени яра комплексни система. ХIара дена, лаьрххIа отталъча планагIа, чакхйоах укхаза цу гIулакха хетаь занятеш, керттерча инженера тIахьожамца чакхдоах дикала денош. Дика гIулакхаш моральном материальном хестаду. кхоачамбоацараш дIадахара лаьрххIа йола план а оттайий болх бу.

Цу заводе болх берий къахьегам механизированни бала а, чIоагIа терхам тIабахийта безаш цхьаьнха хIама а да — цa тувладолайташ механизма беча балха тIехьа тIаьхьожам доттабелга.

Из йоикха йоаца коллектив барт тайнн лакха саикетам болаши хилар хьахьоих цхьаьнха цхьан хIамo а. Цига балха боагIараш лаьрххIа йола дешара заведени лакха бац, хIаьта цуьна лаьрхIа болхлой кийтбеш я а иц вайцига профессионально-технически дешара заведени. Цудухьа заводa кулгалхоша вIаштIехьдаьккхад технически дешар. Деша багIарий хIара группа инженерно-технически балхахочо тIачIоагIъяь я. Дешара шу чакхдоалаш экзаменаш ду деша багIараша.

Технически дешар а хIаране шоай балха товзал лакхъяр а бахьан долаш коллектива болх тоалу, къахьегама овсарле лакхлу. Ала деза, дIадахача шера хьалхарча шин беттаца нийсйича укх шера хьалхарча шин бетта къахьегама овсарле 19.4 процент лакхъеннай, хIаьта дуккъал цу шин бетта къахьегама овсарле лакхъяра план 106,2 процент кхоачашъяьй коллективо.

Цу интернациональни коллективо цхьа барт болаш къахьегаро дика кайоалийт цар наьха хьашташ кхоачашде. Укх тIехьарча илх шера цхьаьнкха а рекламаци брак йолаш хиннадац цу заводo даьнкха генарий даьтта.

Завода чуйоагIа участкаш: прессови (керттера производство) — даьтта доаккхаш я, сырьевой, электромеханически. Прессови участке латтача бокха низ болча цхьан машино ден-бус 17 тонн генараш чакхдоах. Цiнкха а ца социаш болх беш латтача цу машинага бIарг лакха атта дац. Бакъда, коммунистически къахьегама ударник а нийслагIча пятилетка ударник а волча рушель - вальтерщика Панков Иван Ивановича дика карагIдоал из гIулакх. Ше лакхе сменагIа болх баьчча IониIалоал из вальтерщика декхараш кхоачашде. 1975 шера дена «Социалистически яхье котваьнарь» яха значокаш ялара белгалбоах цун хьинаре къахьегам. Завода толамаш дуьцача белгальякхай М. А. Лепилкинас кулгалду прессови участкана чуйоагIа № 4 йола коммунистически къахьегама бригада. Къахьегама Сийлен III-ча степена орден леладча мастеро дика вIаштIехьбаьккхаб шийн бригада болх. Заводской профсоюза комитета председатела В. А. Хутаева йоах: «Тхоай коллективе керда балха баьлха нагирхой Лепилкинай бригаде дIачухьожабу оаха хьалхагIа, цига уж дика Iомалу болх бе. Цу йоикха опыт йолча хьеханчас къаьстта дика вIаштIехьбаьккхаб нагирхоица беш бола болх».

Заводе кхы дукха а ба къахьегане дика хьокхамаш доахараш. Царех ба хьехамчаш вальцовщик II. П. Шубин, сушильщицаш коммунистически къахьегама ударник А. Цокаева, М. Юсупова, А. П. Лукина.

21 апреле В. И. Ленин ваь 109 шу дуза ди белгал а доаккхаш коммунистически субботник чакхдаккха а дIахо йодача хана шийн балка тIа кхы а докхагIа толамаш даха а лаьрхIад завода коллективо.

Х. АУШЕВА.

НАЬХА ХЬИНАР АЙДАРА

Нохч-ГIалгIай гIишлошъеча управлене дукха терко ю социалистически яхь дегIакхуалара, берригa болхлой цуьна юкъеозара, цар саккетам лакхбара, дисциплина, дIа-юха новкъостал дежа тоадара.

Социалистически яхьо новкъостал ду къахьегама овсарле, беча балха дикал лакхъяра, промышленностен культурно-бытовой гIулакхашта йолен объекташ сихагIа хьалъяь яхара.

ИттлагIча пятилетке — эффективностен балха дикален пятилетке къаьстта чIоагIа лаьрхай социалистически яхь. ГIишлонхоша чIоагIа раьза хиина хьаллаьцай «ХIара балха денна — дикала Знак!» яха химикий инициатива. Цу инициативагIа эггара хьалха социалистически яхь дIайолайир Нохч-ГIалгIай гIишлошъеча управленена чуйоагIача № 7 йолча гIишлон-монтажни управлене коллективо. Укхаза хьалда латтача И. И. Богаева кулгалдеча бетонщикий бригадо къаьгта хьахьекхар химикий инициативагIа гIишлошъеча а социалистически яхь йоаржае йиш хилар. ХIанз цу девизагIа яхь а йоаржаяь дика къахьегама толамаш доахаш я тха управленена чу мел йоагIача подразделенеи коллективаш.

Социалистически яхь кхетамца вIаштIехьъяккхаро, гIишлонхой болх тIа-тIа тоабара управлене кулгалхоша, общественни организацеша хадданза тIахьожам лоаттабаро торо хилийтар дIаяхача пятилетка шерашка хадданза тIехьакхсаш хиннача тха коллективагa пачхьалкхен плани тIанийца декхараши толамца кхоачашдеш дIайоаяла. Къаьстта дика дар цо соадка даькха толамаш. ГенподрядагIа гIишлон-монтажни балхаш дара шера план пхелагIча декабрен шийн низаца гIишлон балхаш дара задани цхьоалагIча декабрен кхоачашйир цо. Тха управленерча пхийтта гIишлон-монтажни организацех кхойттаье генподрядагIа гIишлон- монтажни балхаш дарех шийттане шийн низаца гIишлон хьалъярен пачхьалкхен планаш кхоачашйир.

ИттлагIча пятилеткагIа къаьстта чIоагIа терко еш да наха чубеха цIеноеш хьалделга. ШерагIара шерагIа дукхагIа хул уж хьалдеча дIа-ухийта капитальни вложенеш. Из къаьгта хьахьокхаш дола масал доаладе йиш я. Масала, 1975 шера деррига хьалийдача наха чубеха цIеноеш хьалдеча дIадахийтар 13 миллион сом мара ца хинача, 1978 шера уж цIеноеш хьалдеча дIадахийтар 17060 эзар сом хилар.

Керттерча заказчикий план кхоачашъяра хьокхамаш а дикка тоаденнад. Дукхьашха план кхоачашъяьй «Грознефть», «Грознефтеоргсинтез» объединенешка, ейгача промышленноста министерстве, дуькхен шурийн промышленносте, гIишлон материалий промышленносте объекташ хьалъеча.

1978 шера тха управлене гIишлонхоша хьал а яь эксплуатаце дIаенний А. Шерипова цIерагIча мехкдаьтта чакхдоахача заводера Г-39140 яха установка, Грозненски молзавод, художественни керамика фабрика, Грозненски аьшкбетона конструкцей заводерча № 1 йолча цеха хьалхара аргIа, кепайоазон ЦIа, мехкдаьтта института ши блок, телецентра здани, 1280 моттиг йола школа, 700 моттиг йола берий учрежденеш, Къахьегаме тIара тренировочни база, кхы дукхаяраш. Дукха а дикагIа я эксплуатаце дIателл объекташ.

Къаьстта чIоагIа йоахко коллективашка, къаьстача болхлошка декхараш тIа а эцийташ, царта уж кхоачашдайтара долча дешай. Из болх дика вIаштIехьбаьккхаб гIишлошъяра балхашта механизаци еча управлене (профсоюза месткома председатель В. Е. Долбин).

Болхлоша, керттерча професех йолча бригадаша тIа-тIа шоаш доала толамаш дикагIа хилийтара йола социалистически яхь кхетамца вIаштIехьъяккхара, болхлой гIишлонхой профессиональни говзал лакхъяра йола конкурсаш чакхъяхара дешай чIоагIа терко ю управлене. Масала, «Профессех дикагIвар» яхача конкурсе 1978 шера дакъа лоацаш хиннарех Нохч-ГIалгIай гIишлошъеча управлене гIолла дикагIвола каменщик яха цIи елар № 105 йолча дIа-юха лелача механизированни колоннерча В. Н. Изюмскена, хIаьта дикагIйола штукатур яха цIи еннай № 5 йолча гIишлон-монтажни управленерча Загорулько Альбинана. Конкурсе дакъа лоацаш хиннача итташ болча гIишлонхошта дипломаш, сийлен грамоташ, маьлера совгIаташ делар дикен сихен гIишлон [illegible] дарах.

Пятилетка кхоалагIа шу белгалдаьлар коммунистически къахьегама сийлен цIи яккхара дукха болча гIишлонхоша тIагIертта къовсам лоаттабарах. Цу шера коммунистически къахьегама ударник яха сийлен цIи елар 2337 гIишлонхочoа. ХIаьта, коммунистически къахьегама сийлен цIи елар 1562 гIишлонхо юкъевоагIача 82 бригадана, «Коммунистически къахьегама участок» яха сийлен цIи елар 786 саг чувоагIача шийтта участкана.

Башха-дика къахьегама толамаш дахарах 290 гIишлонхочоа елар «1978 шера социалистически яхье котваьнар» яха сийлен Знакаш, хIаьта «СССР минпромстроя социалистически яхьа отличник» яха значокаш елар 29 сага.

Ерригача республике бовзаш ба шоай балха тIа башха дика говзанчаш бола, яхье хьалха латтача № 2 йолча гIишлон-монтажни управленера Ш. Хадижев, Х. Салтымурадов, СпецСМУ-10 Д. Прохоров, цIеноеш деча комбинатера А.-Г. Цечоев, СМУ-7 Ю. Никишин, кхы дукхкабараш а.

Социалистически яхьа юкъе дукха керда формаш кхийлар. Царех яр, «Цхьанкха тIоахьавусам воацаш», «Пятилетка задани кхоачашьяр — бригадера болхлой кIоангагIа а болаш», кхыяраш.

Пятилетки хьалхарча яхь шера план ханал дукха хьалха кхоачаш а яь, хIанз укх шера шоллагIча ах шера календарагIа къахьегаш я тха управленена чуйоагIача гIишлошъеча механизаци яра йолча Управлене коллективи № 7 йолча гIишлон-монтажни управлене коллективи.

ЭЛОУ-АВТ яха установка В. И. Ленина цIерагIча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача заводе хьалъеча «болхлой эстафета» яхача инициативагIа яхь дIайолаяра къаьстта чIоагIа йоакхо йир тха управлене профсоюза объединенни комитето. Цу яхье дизза дакъа а лоацаш дика толамаш доах СМУ-7 шоллагIчеи йиълагIчеи участкай коллективаша. Шинний творчески планаш а йолаш яхье баьнача инженерно-технически балхахоша а дика къахьегама толамаш доах укхаза.

Нохч-ГIалгIай гIишлошъеча управлене хадданза терко еш хиннад къахьегам лорабара, кхерамален техника дешаш. Цу дешашта тIадерзадаь хьакараш хиннад, рейдаш яьй. уж еча хана гучадаьнца кхоачамбоацараш дIадахара де деаараш чакхдаьхад профсоюза объединени комитето.

ГIишлошъеча управлене объекташка боагIача боарамагIа болх бара а къахьегама хоша дика салвIийтара а мел эшаш дола хьалаш Iалашдаьд. Мел эша инвентарь чуйола бытовкаш-вагончикаш йолаш я, малх чухетаргбоацаш навесаш яьй. ЭЛОУ-АВТ йолаш я цIе уголок, медпункт, библиотека.

Цхьабакъда, керттерчарех лоархIаш йола из объект хьалъеча йоаржаьча социалистически яхьа юкъе а дукха кхоачамбоацараш нийсделар. ШоллагIча участка гIишлонхошта юкъе яьржача яхьа итогаш хан-ханнахьа ергйолаш гIулакх вIаштIехьдаккхачар постройкомо. Цудухьа «ХIара балха денна — дикала Знак!» яхача девизагIа яьржача яхьа итогаш хан-ханнахьа дIаяззъяцар хьокхамий доска тIа. Яхьах хьахулаш дар дIадовзийтацар болхлошта. «Молния» яха листокаш геттара кIезига арахецар. Цудухьа нагахьа мара нийслуш гIулакх дацар яхье хьалха латта болхлой коллективаши йовзилга. ХIанз уж кхоачамбоацараш дукхагIдолча даькъе дIадаьхад.

Пятилетка диъ лагIча шера доккхий декхараш хьалхашка латт Нохч-ГIалгIай гIишлошъеча управлене коллективана. Цо укх шера генподрядагIа гIишлош хьалъяра пачхьалкхен план 10 декабре кхоачаш а еш, планагIа лаьрхIачул совгIа ши миллиони 850 эзари сома мехьа гIишлон балхаш чакхдаха, шийн низаца гIишлош хьалъяра шера план 25 декабре кхоачаш а еш, планагIа лаьрхIачул совгIа 500 эзар сомах пайда эца социалистически декхараш тIаийцад.

Къахьегам кхетамца вIаштIехьбаккхара чотах, пусковой объекташта материально-технически ресурсаши наьха низаши тIадерзадарах укх шера йистеяккха лерхI Ленина цIерагIча мехкдаьтта чакхдоахача заводера ЭЛОУ-АВТ яха установка, гIишлон машинашта технически эксплуатаци яра йола база, Грозненски аьшкбетона конструкцей заводерча ЖБЦ-1 еш йола реконструкци, кхыйола объекташ.

Уж декхараш толамца кхоачашдара объединенни постройкомо, ерригa профсоюзни организацеш кхы а шерагIа социалистически яхь йоаржае декхарийла я иттлагIча пятилетка диъ лагIча шера план ханал хьалха кхоачашъяйтара. Хан-ханнахьа социалистически яхьа итогаш а еш, массанена а дIадовзийтаргда яхье даьха къахьегама толамаш, хан-ханнахьа арахецаргья къахьегама коллективай гIуланхаш довзийташ йола «Молния» яха листокаш, массе йолча гIишлон участкашкара гойтара агитаци дикка тоаергья, гIишлонхошта болх бара а салаIара а мел эша хьалаш Iалашдергда. Цу деррагнеша торо хулийтаргья хьалхашка латта декхараш толамца кхоачашде.

Ер шу дика дIадоладаьд Нохч-ГIалгIай гIишлошъеча управлене коллективо. ГенподрядагIа а шийн низаца а гIишлошъяра шин бетта план тIеккхоачашйир цо.

И. АЛИЕВ,
Нохч-ГIалгIай гIишлошъеча управлене профсоюза объединении постройкома председатель.

БАРТТАЙНА КОЛЛЕКТИВ

«Грознефтегаз» НГДУ № 3 йола цех Вознесенская яхача станица юкъ-моттиг дIа а льаца улл. Коммунистически къахьегама коллектив я цу цехе болх беш яр. Цlена, хоза цхьалхадаьккхача цеха кошо, дIадегIача зилвай хлумбеша хьагойт предприяте къахьегаш дукха кхалнах хилар. Укказа 50 процент соьгIабараш уж ба. Производства культура хьалхара лоархIам бу цехе. «Производство лакха культура йолаш ца хилча, къахьегама оьсарле лакха хулгах дувца а зипацъ», — оал цуи болхлоша.

Малгобекски района дикагIйолча предприятеех цаI я № 3 йола цех. Цу коллективо хIара шера ший биографе тIа къахьегама сийрда оагIув дIаязъю. Ишта хилар дIадахача шера а. Вай республике болх беш йолча «Грознефтегаз» НГДУ йиъ цеха юкъе дикагIча толамаща кхоачашйир задании социалистически декхараш. 1978 шера йиълагIча квартала итогаш йича хьалхара моттиг яьккхар. Уж толамаш дахарах газовикашта парте горкомен горисполкомен харара хара тела цIа байракхи ахчан соьгIаташи делар, цул соьгIа парте городской комитета сийлен книжка тIа дIа а язйир.

Шу дIадоладеннача хьалхарча деношка а цеха бригадашта юкъе «ДикагIйола бригада» яха цIи яккхара тIехьа кердача низаца социалистически яхь льрмар. Болхлошен инженерно-технически балхахошен шоай дикки декхараш тIайицар.

Из деррига а цхьа пайда боацаш диса йиш йолаш дацар. Коллективо толамца кхоачашду предприята закхара керттера закон — план. Газ дIаахийтара январь бетта задания 104,3 процент, февраль — 103,5 процент, марта дукхьала шин декада плаи 103 процент кхоачашъяьй.

Толам боаккхача керттердар къахьегама оьсарле дегIаккхувлилга да, хIьата цу цехе из 3,4 процент дегIаенай, цунца цхьана продукцега дIабода мах 1,4 процент кIезигбаьб коллективо.

Вай ювцача хIара цифраша тIехьашка коллектива творчески [illegible].

Кхоалагlча цехе болх беш 63 саг ва. Царех 73 коммунистически къахьегама ударник ва, хIьата юхебисараш на цIи яккхара тIехьа къахьегаш а ба. Цига болх беш барех дуккхагIбараш йоккха опыт йола, шоай балхах дика кхеташ бола нах ба. Предприяте йоккха йоацаш партийни организаци я Алексей Алексеевич Атарщиков керте а латташ. Коллективера коммунисташ эггара бехктонхамеча доакъошка ба, балха хьалха латта методаш дIайолйераш а уж ба. Цеха кхоккхе бригадана кулгалдераш а коммунисташ ба.

Предприяте керте латтараш йоккха балха опыт йола нах ба. Уж хьалхийнаб цу цехе, цуи балха специфика дика йоаь цатна. 1950 шера вера уххаза Борис Владимирович Дагоев. Дуккхача шерашка механик, тIаккха воккхагIвола инженер волаш болх бир из. ХIанз коммунист Дагоев № 3 йолча цеха коммунистически къахьегама коллектива кулгалдеш ва.

Предприяте дукха ба болхлочун сий йола биографи йола нах. Царех ва коммунистически къахьегама бригада кулгалхо Петр Васильевич Корзевич. 1961 шера вера из цехе болхло волаш. Ше тIайийца хIама цIена кхоачашдеш, нахаца Iимерза вола Петр Васильевич коллективацарча нахаца сиха дIайира.

Цеха кулгалхоша дукха ха ялалехьа эийра из болх дика вIаштIехьбаккха ховш хилар. Аварийни бригада мастерала вахийтар из. Шийх бенна тешам боабанзар Корзевича. ХIанз из за газ йоахарий дикагIйолча бригадана кулгалдеш. Из пропагандист, цеховой комитета председатель ва. Укх шера социалистически яхьа итогаш йича шоала хьалхара моттиг яьккхар цуи бригада. Ишта дукха мегаргдар коллектива хIара членах: коммунистически къахьегама ударниках слесарах Н. Чумаковх, трактористах Б. Хабаровх, камещиках А. Беицах, операторех В. Клименкох, Н. Панчулах, А. Атаршиних, карара шу доладелчахьа икхъ рационализаторски предложени енача контрольно-измерительни приборий дикагIйолча слесарех Н. Шилковх, Н. Ильиновх, ишта кхьбарех.

Из предприяти шерлуш дегIаухаш, тоалуш йоагIа, ишта шоай балха говзал а дегIаккхуэл цехерча нах. ИIаьха йоацача хана шоай низаца дукха балхаш даьд укказа коллектива къахьегамхоша. Цар хьалхьвй контрольно-измерительни приборий мастерской, сварочни цех, материальни склад, ишта кхьйола сооружениеш.

Уж балхаш дечa дика хIамаш карагIдийнад А. С. Маркиноc кулгалдеча аварийно-ремонтни бригадана. Цу бригадерча болхлоша массехьа смежии профессе Iомальй хIаране. № 3 йолча цехе дика хьалаш хьадаьд къахьегамхошта болх бе а салаIа а.

ХIана цеха коллектив 21 апреле хургдолча коммунистически субботника кийчлуш я. Цу дийнахьа къахьегамхоша хьинар айдениа къахьега дага ба газовикаш.

Б. БОКОВ.

ТIЕХЬАБУСАРАШ БОАЦАШ БЕ БОЛХ!

ДИКА ХЬАЛАШ ХЬАКХОЛЛ

Карабулакски химически реагентий заводе «ТIехьабусараш боацаш бе болх!» яха ростовчаний болам теркам тIабаккийтта хьалдаьцар массехк шу хьалха. Из опыт дика Iомайир коллективо. Цу боламе дакъа лоаца предприяти планови дисциплина тела ца еш хила езаш я.

Масала, заводо буруъдеттараштеп геологоразведчикаштеп боарамагIа йоацаш химически реагенташ дIакхухьейте, уж тIехьабусаргба. Общественни производства структура, цун специализаци кооперация чоалхале ера цу тIа тIоала. Хьакхухьийташ йола материалаш, комплектующи изделеш, оборудовани боагIача боарамагIа ца хилча халача хьала тIа отт предприяти.

Цу дерригие дIадех предприятей смежникий шоайла бола бувзам дIахо йодача хана чIоагIбелга. ХIанз, масала, завод дукхьал валови продукци арахецарахи из мальхалъяккхараи хий декхараш кхоачашдаь ялац договорегIа йоагIаш йола поставкаш хIара потребителага дIа ца кхачийтача, хIьата уж бIаьш я, цу тIа договори поставкай хадац чIоагIа ниэкъала а я. Уж дIадехараш толамца кхоачаьдара завода партийни комитето хадданза боагIаш бола тIахьожам ловттабу. Из эттара хьалха предприятерча гIулакхий хIара денна анализ яр да.

Завода керттера производственни дакъа да технологически цех, цудухьа цунна боккха теркам тIаухийт.

Цехе йолаш я производственно-технически отдело отталь производственни программа. ХIара денна хIара смено арахецача продукце учет ю, из деррига а хьокхамий уаrа тIа дIа а яздеш. Цунца цхьана арахецача продукце дикала анализ ю.

ХIара участка, смена, ергача завода балхах хьахинар нехь шерре дIадоьэлйтара завода администраце, общественни организацешка шоашта могар ду. Цу гIулояза лаьрхIа цар шоай балха юкъе йоалаьй агитацеи пропагандаи еррига а средствaш.

Участкай, цехий начальникашна, цеховой партийни организацей секретарашца, профсоюза цеховой комитетий председателашца, комсоргашца совещанеш ю, собранеш чакхйоах. Завода партийни бюрос цу гIулакха тIатеIIа бола байт шиъ комиссешна, политинформаторий группашка, лекторашка. Цул соьгIа хIара денна «Реагент» яхача радиогазето заводхоша дIайовзийт завода балха итогаш. Заводе чувоалача хьалтеха доалл «Заводхоша «Уллув—тIехьавусаш цхьанкха а воацаш» яхача девизагIа бу болх» яха лозунг.

Завода балха башхало я арахийца продукци коллективни къахьегамах хьахиннар лоархIа га. Цхьабакъда, ерригача сменаша цхьатарра боц болх. Цу гIулакхо тIайоагIача сменана ловкъарлелаш ю.

Заводе къаьстта теркам тIаухийт хьехамчал доаркадара. ХIанз заводе 50 хьехамча ва къонабараш Iомабеш. Заводе хьахиннай дьехамчал дара нерда формаш. Масала, хьалхалаттача сменаша коллективно гIо-новкъостал а деш шефство лелае лаьрхIад Грознески ПТУ-1 дешархой группашта, кхуии боагIараш хIанз практика чакхйоахих дукхьал шоай шефий коллектива шоаш болх бергбоача моттигашка, хIьата училища чакхьяьнкха баьъча цу коллектива цхьатарра бокъонаш йола членаш а хул уж.

Заводе ишта боккха теркам тIаухийт къахьегама дисциплина чIоагIъера я. Цо, дIадехкача бесса, болх бе декхарийла бу болхлой сиса шоаш рьъва а болаш дисциплина ийса лелаяра коллективни бехктокхам тIайийца участкай мастерашн начальникашна. ХIьата къахьегама дисциплина толхийча хIара болхло вэа ца Iеш. цо болх бу коллектива а бехктокхаме оз. Масала, хьехамча К. А. Брошевa начальник йолча «Г» смене дисциплина ца толхаелга цIенхаштта хьадийхар слесаргара В. Недосековгера. ХIанз шох дика болхло хиннав. Уж санна масалаш дукха а да заводе.

«ТIехьабусараш боацаш бе болх!» яхилга — из дукхьал аланаш кхоачашъяр хьадо кхиа хиина Iац, из цхьадаш болхлой къахьегамен санаIарен хьалаш тоадеяла а да.

ХIара шера заводы иттаж болхлой санаторешка, садаIара цIеношка салаIа ухийт. Цар а, уж санна йолча кхычa а пайдаерча мероприятешна гIо ду балха ха лазараш бахьан йовелга ВIеаттдe. Укх шера дукхьал хьалхарча квартале из вIезигденнад 200 сага-дийна.

Дика вIаштIехьдаьнна дa заводе нах чубахача моттигашка Iалашбелга а, хьалъъй бериЙ беш. Болхлоша культурно салоIалга вIаштIехьдаьккхад: библиотека, заводской клуб эвеча литератураца Iалашгьъ д.

Квалифицированни кадрашта кхетам лучеи уж кийчбечен хIара денна чакхбоалаш бола болх, производства лоархIамеча участкаш тIа кадраш дIанийсъяр, завод технически кхы тIа а кийчъяр, къахьегам Iиллан дарла тIа баккхар, болхлой вахарен баххен хьалаш тоадар санна долча гIулакхаша социалистически къахьегамхочун дикагIа йола оамалаш хьахоал. Уж оамалаш я хIаравар дот цIена, шийгара а балдатIарча новкъосташкара а доагIар дизза хьадехаш, вIаьш гIо-новкъостал деш хилар. Къахьегамхой иштта хиларо производства массайолча моттигашка творчески барт-цхьоагIо дегIааяре тешаме лард йола.

«ТIехьабусараш боацаш бе болх!» яхача девизагIа беча балха дерригача доагъоша торо еннай завода коллективана 1978 шу дика чакх а даьккха пятилетка дакъагIа шу толамо дIадоладе. Укх шера дIабахача дукхьал шин бетта продукци махкала ялхкара план 101,2 процент кхоачашъяьй коллективо, хIьата къахьегама оьсарле 1,1 процент лакх а еннай.

А. СИНЧИНОВ,
Карабулакски химически реагентий завода производственно-технически отдела начальник.

Хьайбашта лазараш ца хилийтара

Дагестански ветеринарии Iилматохкама Институто, Нохч-ГIалгIай ветеринарии Iилма-тохкама станце Iилмахоша, РСФСР юрта боахама министерства Главветупраи Пятигорски ветлабораторе викалаша дакъа а лоацаш, Нохч-ГIалгIай АССР районий, ведомствай керттерча ветеринарии зорий, ветлабораторей директорий, боахамий керттерча ветеринарии лорий совещания-семинар лелар укх деношка Нохч-ГIалгIай ветеринарии Iилма-тохкама станце. Цуз балха юкъе дакъа лаьцар 70 гаргга саго.

«Бруцеллез кхийтта боахамаш «дерзадара» пайдениrIа йола иммунопрофилактика» яха доклад йир Дагестански НИВИ бруцеллезни лабораторе заведующе, ветеринарии Iилмай кандидата О. Ю. Юсупова. Цо хоам бер, хьайбаш леладу фермаш Дагестански а ишта Нохч-ГIалгIай а АССР-ий боахамашка штамма 82, «Рев-I» яха вакцинаш юкъескхахьара нахькъаца бруцеллезах дIахо цIендара де дезарий хьакъехьа.

Нохч-ГIалгIай республиканский ветлабораторе бруцеллезни экспедице начальника С. П. Бебика даь къамаьл Нохч-ГIалгIай АССР хьалашна бекана хулача лазарий диагноз оттаяраи бруцеллезаца къовсам лоаттабарам тIаерзальча мероприятей комплекс чакхъяккхара лехтадаз.

РСФСР юрта боахама министерства Главветупра керттерча ветеринарии отдела керттерча ветеринарии лоро В. А. Синицына «Сибарски язваца къовсам лоаттабара де дезарий хьакъехьа» яь доклад дIа-юза дукхьал долча цу лазарца Нохч-ГIалгIай АССР боахамашкеи нах бахача моттигашкеи къовсам лоаттабергбола гIулакхаш вIаштIехьдахара хетаь яр. Цо белгалдаьккхар, дIа-юза дувлаш дола из лазар доахания а нaха а кхийтта моттигаш республике хIанз а гучаоалам хилар. Цуи керттера бахьан да, белгалдаьккхар докладчика, сибарски язвaле дукхьалера мероприятеш чакхйоахача хана деррига доахан вакцинаце чу ца лоацаш хилар, къаьстта а бахача нахька шоай доалахьара доахан, хIьата цхьайолча районашка дайна хьайбаш дIахьуладу Сеннаре кIоагаш а скотомогильникаш а яц.

Дагестански НИВИ паразитологе лабораторе заведующе, биологически Iилмай кандидата В. И. Елагина семинаре дакъа лоацаш хиннарий уйла тIаэзер пероплазмении лазарех боахамаш цIендара увттаеча диагностика, профилактика чакхдоахиче гIулакхий дешашта.

Семинаре дакъа лоацараша чIоагIа дика хеташ ладайгIар Дагестански ветеринарии Iилма-тохкама института директора, ветеринарии Iилмай доктора Н. Х. Мамаева баьча хоамага — «Чусоцадаш дама дIалехкаш [illegible] минерально-тулгий смесаш рационна юкъейилхьача жа Iудалашка 100 кийна лоархIаш Iоахарий дукхагIа дa, дулх, тха дукхагIа тIадеттадения, жe гийта-шоргашта хула лазарапш гельминтозни цамогарашн дика кIезигдения а энзоотически атаксех деррига Iоахарий дийрза а хилар. Цу тайпара бринеташ же обменни процессаш дикагIа хилийтар, продуктивность лакхъяр, эндемически цамагараштa профилактика яр дукхьа царна бIарчача шера тела могадир авторо.

«Ижокасла лазарца къовсам лоаттабара де дезарий хьакъехьарча» В. П. Селюкова (Пятигорск) доклада тIа, республика ветеринарии службо ноа тIарча оалхазарашта хулача лазарашца лоаттабеча къовсама итогий, хьала, перспективай анализ ше еш, ма-дарра дийцар цу дакъерча кхоачамбоацарехи уж дIадахара накъехи. Коа тIарча оалхазарашта хулача цхьадолча лазарашца къовсам лоаттабара докладчика могайир аэрозольни защиташ.

Дош хаддаш къамаьл дир Нохч-ГIалгIай АССР юрта боахама министерства ветеринарии отдела начальника Н. В. Пасечне. Чакхйоахача ветеринарии мероприятей эффективности дикаги тоаяра хьадда декхараш хьалхашка оттадир цар республика ветеринарии специалисташта.

Б. ДИКАЕВ,
ветеринарии Iилмай кандидат.

Хаоттами дIайийна хIамаши

Укх шера март бетта деношк дукхагIа йолча хана дIайха а йоачан йоацаш а хиннад. Къаьстта йIайха яр бетта юкъе. Цхьадола деношк доагIар 20—22 градус йIовхал йолаш. Юкъера лаьрхIача, дукхача шерашка уттташ хиначул шин кIира хьалхагIа 5 градус йIовхал эттай вайцига. Цо гураха дIайийчача культурай вегетаци сихъяьй. Соахка а бар март бутт ишта бIайха а йоачан йоацаш а.

Бакъда, цхьаза хулаш долча бесса, хьакха этта хиниа йIовхал дIа а яьша, шелал эттар бутт чакхбоалаш. Температура 8—10 градусага кхоачаш лохьелар.

Март чакхбаьннаб, хIьата йоачаш бетта йоагIача нормал кIеэигагIа хинай. ДогIаш кIеэигагIа делхар бахьан долаш лаьттандара тIоадал а бетта тIеххьарча декаде 15 мм кIезигьеннай. Цудухьа ший хаинахьа махка баккха беза зябах гурахьа алаташ дIадийнача кхашкен. Цу бахо кхаш кIеэигагIа докъадолийтарга. Бакъда, цу лоархIамеча агротехнически мероприяте йоагIаш йола йовкхо яц массанахьа а.

ДIайийла йоалаш латт бIаьстан юкъе юв культураш (горох, нев, мукх, кхьараш). ТIеххьарча деношна фепара йIовхал 8 градусал соьгIа лакхъеннай. Шекара свекълаш, гехараш дIадера дикагIа йола ха къатIаотташ латт. Метеостанце еннача даннеегIа, лаьтта 5 сантиметр кIоарга 8—11 градус дIоахданнад, хIьата 10 сантиметр — 7—9 градус дIоахденнад.

Л. ТОЛСТОКОРЕНКО,
агрометгрупп инженер-агрометеоролог.

БIаь миллиард кубометр — кхаал дукхагIа Iалама газ йоаккхилга Iалашдаьд пятилетка йолаелча дена Туркменски ССР геологе управлене нефтеразведочни экспедице коллективо. Газоразведчикий керттера низаш тIадахийтад Къулбехьен-Малхбоален Каракумашкарча перспективни территореша. Укказа хьайийллача Даулетбадски — Донмезски яхача газ йоаллача йоккхача моттигашка сихха разведка еш я.

Пятилетка тIеххьарча шера чотагIа болх беш я Къахьегама Сийлен III степена орден лелаю В. А. Батыров керте латтача № 26 йолча буровой скважина коллектив. Хьалхалаттача коллективо декхар тIайийцад ший цхе шера план В. И. Ленин ваь 110 шу дузаш кхоачашъе аьнна.

СУРТА ТIА: Даулетбадски газ йоаллача моттигашкарча № 26 йолча буровой скважине газо йоаккха кIеи техай.

А. САПАРОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

ДОЗАЛ ДЕХЬАРА

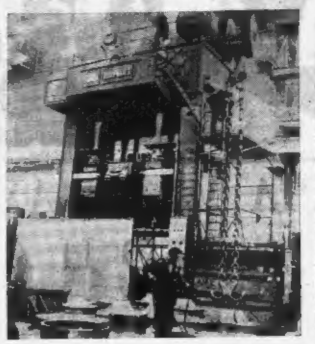

ГЕРМАНСКИ ДЕМОКРАТИЧЕСКИ РЕСПУБЛИКА. СЭВ членаш долча мехкашта кузнечно-прессови оборудовани эттара дуккагIа лоаттаерех я город Эрфуртера «Умформтехник» яха комбинат. Цуи прессаш оттаь кийчъь я вежарашха дошча социалистически мехкашкарча дукхача заводий цехаш. Советски Союзе цар цеп етташ кийчъъ «Москвичий», «ЗИЛай» кузовеш. Цу предприяте болхлоша Кама тIа хьалъеча йоккхача автомобильни гигантаха лаьрхIа хьаю бIаьш лакха оьсарле йола станокаш.

СУРТА ТIА: заводской цехе — СССР экспортагIа хьайита кийчъъь аргIанара пресс.

АДН-ТАСС сурт.

ЧЕХОСЛОВАКИ. Копршинвицерча «Татра» яхача автозаводо арахецаргйола низ бола мукъ кхухьа автомобилаш моллагIча трассашка а дика лелаш йоаллдаь шерра пайда эцаш лелаю СССР тайп-тайпарча районашка гIиллош еча, доамашка балхаш деча. «Татра» цхьайола модификацеш Гаьнарча Къилбаседерча хьалашка лелае лаьррхIа кийчъъь я. Цельсега 50 — 60 градус шелал йолаш фегара температура хилча а болх беш я уж.

СУРТА ТIА: «Татра-Арктик» яха мукъ кхухьа автомобиль вIашагIйоллача.

ЧТК-ТАСС сурт.

ДОТТАГIЛЕНИ ЦХЬАНА ГIУЛАКХАШ ЛЕЛАДАРЕИ КОМПЛЕКС

«Агропромышленни комплекс Лимпопо — вежарий доттагIлени цхьана гIулакхаш леладареи комплекс». Из лозунг да Мозамбика Халкъа Республика эггара боккхагIа болча паччахьалкхен боахаме вехачоа гуш. Цу боахама доалахьа да 15 эзар гектар дола Газа яхача провинце Лимпопо оалача сийлахь-доккхача африкански додача хин йистошка удла беркате лаьтта, 23 эзар бежан.

— Тхоай толамаш, — йоах машинно-тракторни станце директора Эдуардо Консалвиша, — дуккхача дахкъе Советски Союза, ГДР, Болгаре, КНДР новкъостий гIонца дахьад оаха. Тха боахаме болх беш я советски «Нива» яха комбайнаш «ЗИЛ» яха грузовикаш. Болгарски советски специалисташа гIо ду ирригационни гIарсаш хьалдеча.

Лимпопо оалаш йола аграрно-промышленни комплекс Мозамбик мукъаяккхара Фронт яхача парте (ФРЕЛИМО)) керттерча декхарех цаI — халкъа вахарен культурай боарам лакхбелга — кхоачаш миштa ду хьахьокхаш дола масал да. Укказа дилла тоьпарах деш хиннача цIеной метта хьалду хIанз вахара эша хьалаш а долаш дола вай ханара цIенош. Хьайийллай хIанзарча оборудованеца Iалашгьъ больница. Школаш хьалъю боахама чуйоагIача ерригача юрташкарча берашта деша аха эттагIа хургдолча тайпара. ЧIоагIа теркам тIабохийт моттигерча партийни организаце наха политически дешар хьехара. Дукха ха йоацаш хьайиллача цIенача клубе болх беш я марксизма-ленинизма лардаш Iомалра школа, Эдуардо Мондлана цIерагIча столични университета студенташа вIашагIъехнай укказа йоазув ца ховрашна дешийтара йола курсаш.

ХIанзарча этапе къаьстта теркам тIабохийт ФРЕЛИМО парте а НРМ правительства а мехкарча къахьега могаргдолаш болча бахача нахах 73 процент чулоаца юрта боахам дегIабоалабара. Промышленность бийдалца а, баха нах кхачан продукташца а Iалашбара гаргарча шерашка юртбоахама производство лакхача хьоккхамашка кхоачаяра декхар оттадаьд хьалхашка.

Юрта боахама модернизаци яран из социалистически кIийлен тIа баккхаран шиъ ахи миллиард эскудо хьожадаьд 1978—1980 шера. ФРЕЛИМО решенешка хьежжа лаьрхIа да замбийски юрташка шерра коллективизаци е, доккхий специализированни паччахьалкхен боахамаш хьаде, юртбоахама техника арахецаргйола хIанзарча ханара предприятеш хьалъе, къаман кадраш кийчъелга шерде. Цу хана керттера производственни отношенеш социалистически а йолаш хургбола НРМ юрта боахам 81-гIа дола шераш долалуш бийдален кхачанх тешшаме къаст а хинна дIаотта беза.

В. ПОЛЯКОВ,
ТАСС корреспондент.
Мапуту.

ИРАН: ХЬАХИННАЙ РЕСПУБЛИКА

ТЕГЕРАН, 2 апрель. («Правда» соб. корр.) Референдум йолча хана 98 процент гаргга болча хархархоша цунна тIехьа кхаж а тоссаш мехка исламски республика вIашагIйоллар — из я тахан моттигерча кепайоазонон радион мел дувцарий керттера тема. 1 апрель къаман цIей — революце Ди да аьнна дIанхайкхадьд.

Бахача махага Къаман фронто, Ирана Халкъа парте (Туде) яхьча прогрессивни организацеша даьча Кхайкарал тIа белталдоах дукха хана денз кийчлуш лаьтта социально-экономически политически хувцамаш кхоачашдара йола, хIьата ишта къам ший лоIаме хилар чIоагIдара йола керда этап хьатIаккхьчай Ирана, яхаш.

Иране исламски республика хьахилара хьакъехьа хоам а беш «Кейхан», «Аяндеган» яхача газеташа цунца цхьана белгалдоах Гомбед-Кабуса районе правительствени отрядаштех бахача нахан юкъе промонархически контрреволюционни низаша яьча провокацех хиниа довнаш. Правительства распоряжени а еана цига ахийтай машара наькъаца дов тоаде лаьрхIа комиссеш.

Хаяна йолча правительства премьер-министра М. Базаргана яьча, радио гIолла дIанхайкаьча заявлене тIа йоах Гомбед-Кабусера событеш Иранера хьал толхаде гIертача чурчен дуьнен хьалкъашта юкъерчен реакце вIашагIделла хIама да. Цу районе баха нах тIахьийхаб цо правительствени административни мероприятеш хьаллаца а провокатораша дувцачоа тIехьа ца бовла а.

А. ФИЛИППОВ.

Пекина зуламе политика

НЬЮ-ЙОРК, 2 апрель. (ТАСС). США Коммунистически парте Генеральни секретара Г. Холла маркисиях Iомаеча халкъа [illegible] даьд хIанзарча пекински кулгалхой [illegible] политика хьакъехьа.

ХIанз а Вьетнама дукхьалара китайски агресси дIаьнинай ала йиш йолаш дац вай, аьннад цо. Из зуламе агресси хIанз а йолаш я. Ший доазонгахьа бIунаш юхатIехьашка доахаргда аьнна, массехказа Пекино дIакхайкхадаь дале а баьъдар ишта да: цуи бIунаш талал а вьетнамски лаьтта да, хIьата Пекин керда провокационни акцеш кийчъеш а я, масала, Лаосах лата лерхIаш кийчъераш а йолаш, Дувцар, цу тайпара, кхыча халкъий территореш дIалувцарен аннекси ярен хьакъехьа ла.

ХIанзарча китайски агрессе, аьлар дIахо Г. Холла, хьахьекхаб пекински кулгалхой буржуазно - националистически чулоацам, хьагучадаьккхад тайп-тайпара бахьанаш а доахаш фуннагIа даь а Вьетнаме, Лаосе, Кампуче шоай политически Iоткъам дIабоаржабе лерхIаш уж хилар, кампучийски халкъо дIаьккха Пол Пота режим санна йола зуламе режимаш Къулбехьен - Малхбоалерча Азе кхыча халкъашта качйохка гIерташ хилар.

Пекински кулгалхоша империализмаца дукхьал доакхаш цхьа хIама дац, хIьата цо къаман - хортмуньален болам, социализмаи болхлой классан гIулакх хьаллоацаш цхьа моттиг а яц, яхаш дIахо дийцар США Компарте Генеральни секретара.

Деррига кхыча тайпара да. Пекино хьаллоац Пиночета фашистски клика, империализма низаца чIоагIгIа цхьана гIулакхаш леладу Анголa, Эфиопе, НДРЙ, кхыча мехкий халкъашта дукхьала провокацеш еча.

Цо дIатIаэца тигац моллагIа але а машар чIоагIбара, герз Iоаделга юхатохаре тIаерзаь предложени, чIоагIа дукхьалъьнвай ядерни герзашта тохкамаш делга сoцадайтара хьакъехьарча договораш стратегически наступательни герза доазув оттадара хьакъехьарча советско-американски соглашененон.

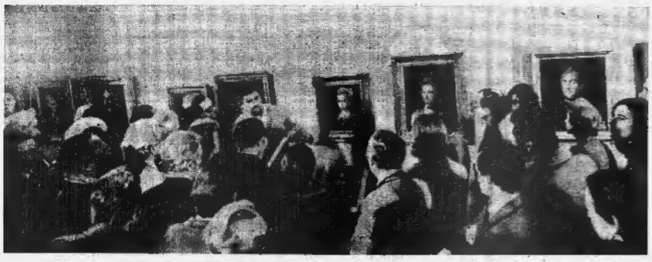

МОСКВА. Исторен культуран памятникаш ларадара йолча Еррига-российски общества выставочни зале (улица Разина, 12) болх беш я «Советски реставраторашa хьадийна кердадараш» яха выставка.

Iалама бойнlача живописа мастераша Островский Григорев Чистяков Ефимен дукха ха йоаццаш хьайийла къаьнарча арсий искусства шедевраш, полотнаш, дудински хапара портреташ. XIX бlаьшерен хьалхарча ах бlаь шерера карандашен акварелан сурташ — иттаж уникальни экспонаташ я выставке хьахьоккхаш.

Цу балхех дика донкха дакъа И. Э. Грабара цlерагlча Российски художественни Iилма-реставрационни центра реставраторий говзача кулгаша юхахьаметтаоттаяь я.

Бlаьш Iалама дика произведенеш юха дийнъю специалисташа-реставраторашa.

Мехка йоккхийча музейшка хьахьоккхаш дола дукха сурташ дунилача хапа цlи йоацаш хиннад. Художникашa-реставраторашa цар авторий цlераш гучаяьхай.

Советски реставраторашa юхаметтаоттаяь шедевраш дукхазза дlахьоккхаш хиннай доазол арахьа.

СУРТА ТlА: «Советски реставраторашa хьадийнна кердадараш» яхача выставка бахьхараш Островский Григоре балхашка хьежаш ба.

В. ВЕЛИКЖАНИНА сурт.
ТАСС фотохроника.

НАЬСАРЕН КУЛЬТБОЛХЛОЙ — КХАШКА

Дага доаццача тайпара хозей дийцен яьннай укх шера бlаьсти. Ишта хоза яьннача бlаьстанца хоза дlаболабеннаб кхашкара гатай болх. Март бетта эттара хьалхарча декошна дена чуйийна деш да кхашкара балхаш оахаш да лаьтташ, доахаш да маикаш, дlадуэш да хьалха дувна дола алаташ: нен, горох, коартолаш. Макулла сихеп эшаш мел дола хlама Iалашдаьа бу из болх Наьсаречa ахархошна.

Гота-маккха балхаш хьатlамоттаргдолга хоеш, ахархой культурин хьашташ доаггlача бесса кхоачашде лаьрхlа дика кийчбеннаб районера культбалхахой а. Районни культура цlен директор Картоев Iазид вера а латтаж вlашагlъелдай агитпоезд. Цу гlулакха дика кийчъеннай районни библиотека библиобус, дlаи хьал лелаш йола автоклуб. Оттаяьй агитбригадай керда программаш. Из болх дикагlа вlаштlехьбаьлла леларгболаш оттаяьй цар балха график.

Культбалхахой шоай хьалсара декхар дика кхоачашдьелга белгалдаьккха гулдьлар «Знаменосецги» - Юртарча коартолаш лелаерашца хиннача вlашагlкхетаре. Цу дийнахьа цу къахьегамхошта культбалхахоша оттадир доккха концерт, шийй программана юкъе иллеш, хелхараш, интермедеш, кхыдола сакъердаме хlамаш а долаш. Царна юкъе яр белха тlа дикагlа толамаш даьхача къахьегамхошта летаяь номераш. Коартолаш лелаераша чlоагlа баркал аьлар агитпоезда кулгалхошта агитбригада доакъошхошта шоаш лаьрхlа из концерт оттадарах.

Ахархой культурин хьашташ дикагlа кхоачашдаре оаха оттаьча план-графико хьахьоекх хlара денна бригадашка а агитпоезд, е библиобус, е агитбригада хила езий. Ишта дика оаха из болх барах вlаштlехьдоал тха массайолча производственни участке яхача.

КПСС райкома а райисполкома а новкъосталца тха вlаштlехьдаьннад укх шера тхоай материальни база тоае дика тоалаьй дlа-юха дола автоклуб, тхона ееннай библиобус. Цу гlуланхаца тхона гlо-новкъостал ду кхай тlара стан мел гаьна я аьнна, цига дlадаха а цигарча къахьегамхой культурин хьаштаж кхоачашде а. Хlаваьле а районера агитпоезд шийй керда программаца чакхъяьнай массайолча кхай тlарча станицашка гlолла. Вайцда, цунах кхоачаш хинна соцаш бац тха юрта бахача наьха культурин хьаштаж кхоачашдара болх: хlара юртарча культбалхахоша шо-шоай юрта вlашагlъехкай агитбригадаш. Царех дикагlа яр лархlа йиш йолаш я Яндарера Кациговa Совдата кулгалдеш йола агитбригада. Дукха ха йоаццаш, дlахьа лелача клубаштен агитбригадаштен юкъе хиннача республиканский хьажаре а дикача толамца чакхъяьлар из коллектив. Массане а хозяйстваш тlаэдаш да цу агитбригада доакъошхочо Курсаев Исмаlала доаха иллеш. Къаьстта шоай юртах, Яндарех, цар даьнкха илли. Лаьха говзал йолаш иллеш дика оалаш я цигара Мальсагова Роза. Укх деношка Нохч-Гlалгlай телевидене «Асса» яхача наьсарен халхара ансамбла отчетни концерте дакъа лоацаш бар Яндаречa художественни самодеятельноста доакъошхой.

Шийй болх дика бовзаш а, из хьинаре лелабеш а, лакха говзал йолаш а я Iаьлийюртарча художественни самодеятельноста кулгалхо Евлоева Роза. Наьха культурин хьаштаж кхоачашдеча хьинаре къахьег Мальсагов Тухана, Медов Мустафас, Тамиева Азас, дукхача кхыча культбалхахоша.

Цу массадолча гlулакхаша лоархlаме торо ду тхона бlаьстан балхаш сихдаь чакхдаха гlерташ хьинаре къахьегаш боахача ахархой культурин хьаштаж доаггlача бесса дика вlаштlехьдаьха леладе. Оаха яхетаду, тха болх дикагlа ме лел. ахархоша шоай къахьегаме дикагlен доккхагlен толамаш доахаргдолга.

М. АУШЕВ,
Наьсарен райисполкома культотдела заведующи.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

КЕРДАЧА МЕТОДАХ ПАЙДА ЭЦА

Адамаех этарe гуманнегlча а сий долашагlча а профессех цаl лоархlаш я лора професси. Кlезига дац вай мехка лорех ядаь дувцараш, язъяь стахаш, даьха иллеш. Из къаьнара професси массанена а езаенний, берригеша а сий ду лорий. Советски наьха а цхьа поахал хинна Iац кlай халаташ дувхадераш та баркал яхаш. Вай мехка унахцlено лорераа системе балхаш деча специалистех 87 процент кхалнах ба.

Царех цхьаннех дувца безам ба са тахан.

Лор хила лаьрхlар Тангиева Хьамида Хьавас бера хана, хала цамогаш хинна шийна шоай говзалца я торкамца а лораша ерзайяча. Цу хана дениз дукха ха яьннай. Цул тlехьагlа институт яккха а дика лоархlаш йола лор хила а кхийнад Хьавай. Тиъаь цаl шу да цо республика унахцlено лораяра системе болх бу. Хlьата цу шерашка ше дарбаш деча наха меттол, шийца болх беш болча шийй коллегашта а ше езандийтен лархlийтен вlаштlехьдаьннид цуи. Хlана аьлча, шийй дулхах-цlийх бараш санна Iинерза тlаэц цо шийй новкъостал ийша баьхкараш, хlьата беррига низ, опыт, энанеш дlа а луш бу цо шийй болх.

Хьамида Хьава болх беш я хlана Заводской районерча № 4 йолча поликлинике. Цо кулгаллеш тиъаь ворхl лор ва. Iалаьмате чlоагlа бlарт тайна коллектив я из. Селлара йоккхача коллектива керте ше латте я, из Заводской района медико-санитарни дакъа заведующи а, общественни болх бу, цул совгlа Iилма болх а бу.

Цо шийй балхах, хьалхашна латтача проблемех, дилла а ше бlарг тlалоаттабеча цамогаш болча наьх геттара хоза а хеташ дувцаро хьахьоккх шийй болх цуьна чlоаггlа дукха безаш хилар. Цудухьа, раьза йий хьо хьай балха, аьнна шийга даьча хаттара жоп луш цо йоах:

— Раьза йий балха ях Iа? — уйла а ца еш хаттаре дуьхьала хаттар ду цо. — Шеко йоацаш! Кхы мишта хургдар из? Фуд цамогаш вола саг верзаварал динагlа? [illegible]

на воацача сага хеталургда мацалца дарба дергда яхийга дош доацар да аьнна. Хlана аьлча, из дарба деча хана 28 — 30 дийнахьа, цул вахара а унахцlенонна а лоархlаме бола кхача е молхаш а мича яхоан сага организмага. Амма, цхьадолча лазарех цамогаш хулча наха лерттlа дарба цу методах мара-м хилац.

Сенах летт из метод?

Дукха кхача буаш волча сага кер бlехбу шлак, оалаш йола сов хlамашн йно хlама талхаш юхе юташ йола вещеваши Iоо.

Саго хlама диача, цун организмо пайда ийца кхача гийтачура клеткашна бода. Цу хана, вещества обмен хилар бахьан долаш, кхахул организмера арайха езаш йола распада продукташ шлакаши. Цу вещества доккхагlа дола дакъа ше дlакъаст, амма цхьадола дакъа организмаил чудус. Хlьата цхьа ха кьякача гlолла сага цlаькха хlама диача, из процесс цlаькха а юха хул. Шоалагlа а юхедус шлакийца эшача распада вещества дакъа. Ишта, дукха Iайнача хlамаша сага унахцlенонна зе ду. Цудухьа уж зене йола хlамаш я дарбан моцала методаца сага организмера арайоахараш.

Цу методагlа дарбан курс чакхйоаккхаш волча сага хил совгlа хlама лац. Дукхьал из хий да цамогаш волча сага дола дарба а кхача а. Цо арайоах сага чура еррига шлакаши эшаш йоаца распада вещества. Йиззa стерилизаци яра хьисапе цlенъю организм.

Цу методагlа лелаю моцал массех денгара 28 — 30 денга кхаччалца йlаьхлу, пациента унахцlенон хьалага а цуьна хинна лазар хала-атта хиларга а хьежже.

Ше шийна дарба вlаяла де а йиш яц цу методагlа. Из де йиш я дукхьал стационаре лоро бlарг а лоькаш. Дарба деча хана цамогаш волча сага цlенхаштара режим хила еза оттаь. Цу курсах дарба дайташ болча берригача цамогаш болча наха индивидуальни карточкаш уттаду. Хlаране организмо беча балхах йола дешеш цу тlа дlатlе а яьаш. Цамогаш бараша дехк жалар малгеи [illegible]

Вессавара-диетически терапе методагlа дарба де йиш я укх тайпара лазараш долча наха: ворстар-таккар, гийта-шерти трахта, бронхиальни астма, кранивница, экзема, гипертонически лазар, наб йовр, тухий обмен талхар, аллергически лазарий деррига тайпаш, массехи психически цlена хулел лазараш, дукха кхы лазараш.

Цу методагlа Тангиевас болх беча укх цхьаш шера 80 саг хинней из йолча цу методагlа дарба дайташ, хlьата царех 65 саг вирза а вирзав. Хьамида Хьавас, кхачох, цхьанна молхах балац цу тайпара пайда.

Цу методагlа дарбан курс чакхъяккхара из хlама даиза дарг ца хиларах ше тешаве саго. Ше де лаьрхlа хlама дулургдолаш денал хила деза, кхераш, шек волаш хила йиш яц, лоро мел яхар де деза. Цу хlамаша мара пайда хулийтаргбац дарбах.

Цу дакъе балхаш деш болча Iилмахой бlарча никола кхаьча гlоревьнача советски Iилмахочо Юрий Сергеевич Николаева кулгал а деш бу Хь. Хь. Тангиевас из болх.

Диетически терапех балхаш деш академика Ю. С. Николаева учени: лаши цуи лерагlа болхареш Дона тlарча Ростове, Харькове, Москве, Ярославле, Курске, кхыча городашка ба. Хlьата массенахьа а дика хlамаш марагl а дувл царна.

Къилбаседа Кавказе цу проблемах болх беш я Хь. Хь. Тангиева.

Хlана укх сахьате дlабола мара бениабац цу методагlа болх ба. Амма вай тешшаме вая йиш я, из метод вай мехка а доазол дехьа а шере юкъейоалаергъа аьнна.

Миллионаш болча наха, хоаш долча тайпара, эффект дилла а луш йоаца молхаш ца телаш ду дарба. Ишта укхаза доаладе йиш я советски авиаконструктор А. А. Микулина аьнна деhаш: «Космос караерзаеча заматlа доазув оттадаь моцал (кхы ца хуле цхьадолча даьнъа а), юкъейоагlаргъя».

Цу проблема тlа болх беш я коммунист Тангиева Хьамида Хьава, шийй вахар эггара гуманиегlа долча гlулакхе — наха дарбеш дера хе-[illegible]

Цу дешаша хьалда жоп лу цуя къахьегама гlулакхий хьакъехьарча хаттара. Хlана цо болх бу тема «Разгрузочно-диетически терапе метод» е лоацца аьлча, «дарба ду моцалца» ахаш я.

Вакьда, цу хlамашна вахь-[illegible]

хlьата а чlоагlо дарба хул цуьнца. Дегl дайлу, сагото дlайоал, дог гlоздоал, кхуьш лоагlача хана хиннача бесса хlаиа ван аьнна, везавеле хул. Из дерригa а ду молхайн кхачани гlоьца а ца деш, хин, массажа, дарбан гимнастика новкъосталца.

[illegible] на гомахьарча наха, шоай низахи деналахи теша а боахаш.

Цудухьа да из йолча хинна, цуьнца къамаьл дань саг уйла тоалий, дега товм хиле цувах къасташ хилар.

К. МАРЗИЕВ.

Спорта хоамаш

ФУТБОЛ. Дlадахеча вlирандийнахьа Грозненски районерча «Пригородный» совхоза стадионе «Урожай» яхача республикански Совета ДСО-с чакхъяьккхар футбола керда сезон хьаеллара приз яккхара йола футбольни турнир. Цига дакъа лоацаш яр барайтта команда. Цхьабакъда, шоай хаинахьа хьа ца йоагlаш тlехьаллара из приз йоаккхача ловзараш дакъа лаца йиш йоацаш йисар Гудермесски районерча «Терек» совхозен Серноводскерча юртбоахама техникумен командаш. Цудухьа шин подгруппе цига лоацача юхейисача кхайтта командана юкъе дика ловзаш из еррига турнир чакх а яьнкха «Пригородный» совхозен Шалински районерча «Кавказ» яхача совхозен командай финале цкъаца вlашагlкхетар хилар. Счет 2:1 йолаш шалнийца эша а баь, из приз яьккхар грозненцаша.

БАТУТЕ ТlА КХУВСАВАЛАР. Город Краснодаре чакхъяьннай батуте тlа кхувсавалара йола яхь. Цига дакъа лоацаш яр Москверен, Ленинградерен, союзни бархl республикай командаш.

Нохч-Гlалгlайчера цига вахавар № 56 школера дешархо, СССР спорта мастер Верейкин Владимир, СССР спорта мастерал кандидаташ — 22-ча школера дешархо Рогожин Игорь 19-ча школера Миносян Артур. Командни зачете цу первенстве нотаронаш яьхар цар.

Хlара спортсмена шийшийй зачете дика толамаш дахар дlаннйсдича. Верейкин Владимир дикагlа волча итт спортсмена юкъевахар. Из толам цо баьккхар бахьан долаш, кагирхой сборни команде кандидатела хьожаваь из.

А. ВЕК.

МАШАРА ФОНДЕ

Дlадахача 1978 шера Нохч-Гlалгlай пачхьалкхен университета дьешархоши балхахошен Машара фонде дlачудедар 1500 сом.

Цу фонде дикий дакъа доац студенташа а. Гlиллон отрядашна, республика боахамашка лат е баьцдаараш а чуэшача моттигашна, лаьрхlа «ударни денош» а деш. тайп-тайпарча деррингдунен еррагсоюзни мероприятийта цар дlаденнад 4,5 эзар сом ахча, царех дукхагlа долча даьнгъе — Машара фонда.

Укх шера дlайолаеннай Машара фонда ахча гулдара кампани. Хlанале а дикка ахча гулдьд.

О. ЕВДОКИМОВА,
«За кадры» яхача университета дукхатиражни газета редактор.

Вай республике а Грозне а дукха я берий тайп-тайпара художественни самодеятельноста кружокаш. Царех цаl я Советски Союза Турпалхочун Тюленин Сергея цlерагlча берий клубера драматически кружок. Дукха ха йоаццаш «Нийжина яхача пачча хьа мехка хиппар» яхача И. Шапирос язъяьча пьесах цар оттайир бераша lалаьмате сакъердаме спектакль.

СУРТА ТlА: (аьрдехьара аьттехьа) мушкетерий ролаш ловзаеш ба: Х. Ильякгуев, С. Митрофанов, К. Санив.

Г. КУРИЛЕНКО сурт.

Нохч-Гlалгlай пачхьалкхен университете укх шера 22 апреле хургда «Хьайийлача наlарий ди». Цига хьех республика городашкарчен юрташкарчен юкъерча школай 10-ча классашка дешаш бола дешархойи цар дайноамойи университета лабораторещ, кабинеташ, студенташа Iомаю специальносташ, хlьата кхетта студентий вахар, цар къахьегам, салаlар довзийта.

«Хьайийллача наlарий ди» хургда 10 сахьат даьлча университета керттерча корпуса актови зале укх адресагlа: город Грозный, А. Шерипова цlерагlа улица, 32.

Приемни комисси.

ТЕЛЕВИДЕНИ

5 АПРЕЛЬ
I ПРОГРАММА
8.00 — «Ха».
8.40 — Iуйранара гимнастика.
9.05 — «Шоаш дола меттиг хьайоазийта, зурманчаш!».
9.35 — «Строгоаегlар» яха телевизионни художественни фильм. 3-гla сери.
10.40 — «Бахьоаца бола кагирхой».
14.30 — Кердадараш.
14.50 — «Сатем боаца нах». Телевизионни документальни фильм.
15.50 — Ц. Франк. Симфонически вариацеш.
16.10 — Эрсий мотт.
16.40 — Телевизионни документальни фильм.
17.30 — Музыкальни передача.
18.00 — «Стихаш — берашта».
18.45 — «Тахан дуьне тlа».
19.00 — Концерт Польша.
19.30 — Документальни фильм.
19.50 — «Строгоаегlар». Телевизионни художественни фильм. 3-гla сери.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Лоацача симфоническа оркестра сахьат». «Тахан дуьне тlа» яха информационни выпуск.
II ПРОГРАММА
8.00 — Передачай программа.
8.10 — «Вай беш».
8.40; 9.40 — Зоологи. 7-гla класс.
9.05 — Вольфганг Моцарт. 2-гla передача.
10.10 — Испански мотт. 13-гla передача.
10.40; 11.40 — Юкъара биологи. 10-гla класс.
11.10 — Н. А. Некрасов лирика.
Студенташта-заочникашта:
12.10 — Лакхера математика. 2-гla курс.
13.25 — Iилма коммунизм. Социализм халкъан дегlадари.
14.10 — Вузашка деша бага кийчалучарна. Математика.
14.40 — «Путешествие за улыбкой» яха художественни фильм.
16.00 — Спортивни класс.
16.40 — Архитектурен lаламаш. Iилма-популярни фильм.
17.00 — Передачай программа.
17.05 — «Хьайбаш лелалар — хьинаре къахьегар». Кинопрограмма.
18.00 — «Нохч-Гlалгlайче гlолла». Информационни программа (эрсий гlалгlайн меттала).
19.00 — «9-гla студи». Дlахьош вар — политически обозреватель В. С. Зорин.
20.00 — «Бийса дахьала хийла шун, бераш!».
20.15 — «Бlаьстан — кхашкара болхаш кхочашдеча хьалхо дехьаргашта». Концерт (нохчий меттала).
20.50 — Телевизионни фильм.
21.00 — Хоровой ашарий концерт. Рига передача.
21.40 — «Кхы цlаькха а безамах». Художественни фильм.

13.40 — «СССР халкъий малели халкъарний». Кердадараш.
14.30 — Кердадараш.
14.50 — «Хьа къахьегам — хьа даккхал». Кинопрограмма.
15.35 — «Шахматни школа». «Разрядникий класс».
16.05 — «Фредерик Шопен».
16.50 — «Доттагlалла фестиваль». Советски фильмаш кагирхой вlашагlкхетарах лаьцна.
17.20 — «Сакъердамие стартаж».
18.05 — «Москвам москвичаши».
18.35 — Мультфильм (Польша).
18.45 — «Тахан дуьне тlа».
19.00 — Дlалоаш В. Ивнов (Домбра).
19.35 — «НАТО: легендаш дохар». Автор — А. Потапов.
19.55 — «Строгоаегlар». Телевизионни художественни фильм. 4-гla сери.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Искусства тамашийна дуьне». Телевизионни фильм.
22.40 — «Тахан дуьне тlа».
22.55 — «Илли оал Герман Анна».
II ПРОГРАММА
8.00 — Передачай программа.
8.10; 18.45 — Iилмин-популярни фильмай программа.
8.40; 9.45 — Природоведени. 2-гla класс.
9.00; 10.15 — Джон Рид. Вахарен агlонаш.
10.10 — Англайски мотт. 12-гla передача.
10.45; 11.40 — Историе агlонаш.
11.10 — ПТУ дешархошта. Хими.
Студенташта-заочникашта:
12.10 — Лакхера математика. 1-гla курс.
13.25 — Советски право. Iалам ларадарах.
14.15 — Вузашка деша бага кийчалучарна. Физика.
14.45 — Экран — лора. Хьера болча мокхай лазархlа бола диагностика.
17.00 — Передачай программа.
17.05 — Кинопрограмма.
18.05 — «Кхоана — могашален деррингдуьги Дие» (нохчий меттала).
18.20 — «Иллеш вlашагlкхетар». «Башлам» яхача вокально-инструментальни ансамблах дола дуьцар (нохчий меттала).
19.05 — «Нохч-Гlалгlайче гlолла». Информационни программа (эрсий нохчий меттала).
19.25 — «Къонах» яха студи.
20.00 — «Бийса дахьала хийла шун, бераш!».
20.15 — КПСС ЦК ноябрьски (1978 шера) Пленуми решенеш — вахаре! «Дуьх дукхагlа хилийтар кертера торонаш» (нохчий меттала).
20.30 — Киножурнал.
20.40 — «Шоаш, агглдаьттазой!». Технически информационни вестник.
21.00 — «Поэзи». Передача дикъа лоацаш бит: Р. Гамзатов, Е. Исаев, С. Шипачев, Ц. Кугультинов, В. Соколов, И. Драч, Е. Винокуров.
21.40 — «Сергеев Сергеев декъ» яха телевизионни художественни фильм.

6 АПРЕЛЬ
I ПРОГРАММА
8.00 — «Ха».
8.40 — Iуйранара гимнастика.
9.05 — Берашта ваккарех лаьца.
9.35 — «Строгоаегlар». Телевизионни художественни фильм. 3-гla сери.

РАДИО

6 АПРЕЛЬ
6.00 — Хьалхарча пятилетка 50 шу доаррга. «Традицешта мутlахьа хилар». Исторически Iилмай кандидата Н. Александрова беседа» (нохчий меттала).
7.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
7.25 — «Ленинан некъ» газета обзор.
7.30 — Хоамаш.
8.25 — Художественни самодеятельноста доакъошхой концерт (эрсий меттала).
9.15 — «Эффективность хьалдойтар» (нохчий меттала).
9.30 — «Атеист» яха радиожурнал (эрсий меттала).
9.50 — Ашараш (эрсий меттала).
16.05 — «Профсоюзашн хьаьи». Беседа (нохчий меттала).
16.15 — «Балхахочун вахар». Радиогазета (эрсий меттала).
16.40 — Халкъа ашараш (гlалгlай меттала).

Хоаттам

Тахан республике гlоллен Грознен хувцалуш морхаш а йолаш. Йоачан а йоацаш, малхбузехьара секунде 3—8 метр чlоагlа мух а хьекхаш хилен фегара температура республике 12—17, Грозне 14—16 градус. Йовхал йолаш хилен тарлу.

Метеостанци.

Лора хьехамаш

ЦАМОГАШ ВОЛА САГ КУРОРТЕ ВОДА

«Халкъа унахцlено лорераа дlахо тоадара де дезарех» аьнна 1977 шера 22 сентябре тlаийцача КПСС ЦК-н СССР Министрий Советен сопам тlа бахача наха этанегlа медицински гlо делла вlаштlехьдаккхара де лаьрхlача гlулакхашта юкъе белгалдаьккхад мехка санитарно-курортни дарба делга, къахьегамхошта комплексно дарба дара методех цаl из хиларах тарра, дlахо а оргадаьккха тоаделген дегlадовладелген.

Санаторно-курортни дарбай эффективность дукхача даькъе курорте бохийта цамогаш бола нах медицински вийса хьакъоастабарах тийша я. Профсоюзий курорташта доал дара централь ни совета курортологен физиотерапен Центральни Iилма-тохкама института даннех цу тайпара дарба эшаш ва бахача наха юкъе хlара 10 эзар сагах 270 саг (туберкулез дола ваки бераш доацаш).

Цунца цхьан хlанз укх сахьате болх беш йолча санаторно-курортни сето бизза Iалашбац беррига цамогаш бола нах. Цудухьа чlоагlа лоархlаме да хlара санаторни маьнгех кхетамца пайда эцар. Цунах тийша да дарба эффективни хилари курорте хинначул тlехьагlа юха цамогаш ца хулаш саго йоаккхача хана йоахаlи. Из новкъадале а, курорташкa моттигашкарча санаторешкен мlеанга вийслац бальнеологически дарба ца эшараш меттел, цхьадолча даькъе из зене дараш а. Алкха профсоюзни курортно-санаторни учреждеешна шер-шера боагlа 20 эзар совгlа саг цу тайпара бола вах ба. Цу тlа а, царех дукхагlа бараш деган сосудаштен лазар дараш а ба, кхыметтел дега хулача лазарий профилах йовлача курорташка а дукхагlбараш уж ба. Цул совгlа, специализировании санаторешка цамогаш боаца нах ухаш моттигаш а вийслу. Цу тайпара хьал нийсдалара бахьан да уж бахача е цар болх беча а моттигашкара лораш гlалат бувлар — доаггlача тайпара тохкамаш ца дар, диагноз лазар бокъонца довза а ца довзаш уьттаяр, лораша малагlча курорташка малагlча лазарашта дарба ду лерттlа ца хер, лораша медицински справкаши санаторно-курортни карташи бе-бихха ца хеташ уьттадар.

Уж документаш тесса уьттадар бахьан долаш санаторешка шоалагlа тохкамаш де дезаш моттигаш каст-каста нийслу, цо тlехьдоах малагlа дарба де деза къоастаделга, процедураш елга.

Сенна кхетаргьа наха дlакхьачача курортин дарба шийна ца эшаш хиннилга а ше больнице Iовижа везаш хиннилга а хайнача, цамогаш волча сагага кхоача гlойтагlа. Ишта, Тамбовски областерча «Никалвински» санаторе нийсвелар Шелковской районерча Каргалински станице ваха 28 шу даьна лораша «хронический пояснично - крестцовый радикулит» да аьнна, диагноз а оттаь вола могаш воаца цхьа саг. Хlьата санаторерча врачебно - консультационни комиссе лазара оттаяь диагноз «алкогольни психоз. II—III степени хронически алкоголизм» да аьнна, яр. Цамогаш вар медицински показанеех Тамбовски областной больница психиатрически больнице Iовиллар стационарни дарба дара.

Упахо малагlча курорте вахийта веза яха дош къоастадеш, керттерча лазара диагнозаш цун стадеш совгlа, лораша теркалде деза цуьнца дувзадена физиологически системашкен органашкен хинна хувцамаш. Курорте дlавахара хьалаш (гаьна-гарга хилар, пересадкаш, кхыдараш), климатогеографически хьалий контрастность, бальнеологически, грязевой курорте могадеча дарбай кхьача тайпай балхалонаш. Теркалде деза цамогаш волча ше ваьнна климатически хьалаш долча вахача дикагlа хургхилар. Из къаьстта лоархlаме да дукха ха йоацаш хала лазар текхараштa. Ишта гlулакх нийсделча дарба моттигашкарча специализированни санаторешка деча пайданегlа хургда. Терхалдиза даргдац вахача нийсдала везаш дола хоттама хьалаш а.

Масала, шийлача хава Прибалтикерча курорташка, Новороссийски районе, Апшеронски ахгlайрен тlа хаоттам хувцалуш хилар чlоагlа Iатка метеорологически хувцамаш ца ловш болча наха, цул совгlа, нийслу кхыйола дукха дика йоаца фактораш.

Цаlоагlаш дола санаторно-курортни дарбаш дайта хьежабу цамогаш бола нах кlезигбара, дийза даргдац массехи организационни диагностически гlулакх, цу даькъе лоархlаме да дувлийта гlалаташ лорий конференцешна дувцалгеи цу дешаех йолча санаторно-курортни учреждеешна хьаухийтача антакшка ханнахьа хьокилгеи.

Белгалдаь гlулакхаш чакхдахаро гlо дергда цу даькъера медицински хьахаржар тоаде, хlьата долче, цамогаш бараштa деча санаторно-курортни дарба эффективность лакхъе а.

Бlаьстан ахкань ханаш хьатlакхачача йолалу санаторно-курортни дарбан интенсивни юкъ. Цудухьа республика дарбан-профилактически учреждеешка балхаш ду лораш девхарийла ба из диц ца далийта а цамогаш бараш санаторно-курортни дарба дайта хьожабеш медициве могадераши ца могадераши ларде дувца а.

С. ДОБРИЕВ,
НГIАССР унахцlено лорераа министерства дарбан отдела воккхагlвола инспектор.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске ул. 92. Телефонаш: редактора — 9-24-08; редактора заместителя — 9-24-03; бехктохкама секретара — 9-24-00; отделаш: партийни вахара — 9-24-04; промышленностеи транспортеи — 9-24-01; юрта боахама — 9-24-06; культура — 9-24-05; письмой — 9-24-07; корректорсие — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 9-24-08; заместителя редактора — 9-24-03; ответственного секретаря — 9-24-00; отделов: партийной жизни — 9-24-04; промышленности и транспорта — 9-24-01; сельского хозяйства — 9-24-06; культуры — 9-24-05; писем — 9-24-07; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинарея, ерен, шоаттеи деношка

СФ05114. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 2139.